

פיתוח מדדים לבקרת איכות לציוני מבחנים המועברים תכופות

אבי אללוף
טוני גוטנרג
מיכל באומר
סיגל לוי
מרינה פרונטון
קרן רודד

מאי 2014

מרכז ארצי לבחינות ולהערכה (ע"ר)

NATIONAL INSTITUTE FOR TESTING & EVALUATION

المركز القطري للامتحانات والتقييم

מיסודן של האוניברסיטאות בישראל

דוח מרכז 400
ISBN:978-965-502-181-3

פיתוח מדדי בקרת איכות לציוני מבחנים המועברים תכופות

אבי אללוף¹, טוני גוטנטג¹, מיכל באומר¹, סיגל לוי², מרינה פרונטון¹ וקרן רווד¹

מאי 2014

המחקר קיבל מימון מקרן המרכז הארצי לבחינות ולהערכה 2012-2013

---

1 מאל"ו

2 המכללה האקדמית תל-אביב - יפו

צוות המחקר מודה

לפרופ' משה פולק, האוניברסיטה העברית, החוג לסטטיסטיקה, על ייעוצו ותרומתו למחקר
לנדב פודולר שהצטרף לצוות לאחרונה (במקום קרן רווד) על הערותיו לדוח

תוכן עניינים

4.....	מבוא
5.....	א. בקרת איכות לציוני מבחנים המועברים לקבוצות אוכלוסיה גדולות במועדים מוגדרים
7.....	ב. בקרת איכות על ציוני מבחנים המועברים לקבוצות אוכלוסיה קטנות במועדים רבים
10.....	שיטה
10.....	משתתפים ונתונים
10.....	כלים
10.....	הליך
12.....	תוצאות
27.....	דיון
32.....	מקורות
33.....	נספח 1 – שיטות לבקרת איכות
34.....	נספח 2 – התפלגות נוסחי הבחינה בכול חודש באחוזים
35.....	נספח 3 – אופן חישוב הגבולות
36.....	נספח 4 – "מחוץ לשליטה"
37.....	נספח 5 – טבלאות בקרה לכל נוסח בנפרד
46.....	נספח 6 – מקדמי מתאם רגרסיה ליניארית

תקציר

הליכי בקרת איכות (QC – Quality Control) עבור ציוני מבחנים ניתן לחלק לשני סוגים: QC עבור בחינות המועברות לקבוצות אוכלוסייה גדולות במספר מצומצם של תאריכי בחינה תוך שימוש במספר נוסחים קטן, ו-QC עבור בחינות המועברות לקבוצות אוכלוסייה קטנות במספר רב של תאריכי בחינה תוך שימוש במספר נוסחים גדול. מחקר זה עוסק בסוג השני, להלן: בקרת איכות על מבחנים המועברים תכופות. בהינתן שעולם הבחינות מתקדם בקצב מהיר לכיוון זה, למחקר בתחום חשיבות רבה.

מטרה ונתונים

מטרת המחקר הייתה לפתח מדדי QC לבחינה זו בפרט ועבור בחינות המועברות תכופות באופן כללי. המחקר השתמש בנתונים מ-24,548 נבחנים שניגשו לבחינה ממוחשבת (מימ"ד) במהלך ארבע שנים (2008 – 2012).

מתודולוגיה, מערך ותוצאות

ראשית, נבדקה העברת הבחינה: בדיקה של **משקולות דגימת הנוסחים** מצאה כי הדגימה עבדה במתוכנן; ניתוח באמצעות מבחן חי-בריבוע מצא **שסדר הפרקים בכל נוסח** היה מקרי כמתוכנן. בשלב הבא נחקרו פריטי הבחינה. מבחן t מזווג מצא **יציבות קושי פריטים** מעבר לזמן. מספר פריטים שנמצאו יציבים פחות נבדקו לעומק, אך לא נמצאה סיבה עקבית לכך. **שקילות הנוסחים** נבחנו באמצעות ניתוח שונות. נמצא הבדל מובהק בין הנוסחים, אך גודל האפקט היה קטן. נוסח בחינה מסוים אופיין כבעייתי, ממצא שתמך בהחלטה שקדמה למחקר להפסיק את השימוש בו. לבסוף, נבחנו הציונים עצמם. **יציבות הציונים לאורך זמן** נוטרה באמצעות טבלאות בקרה מסוג שוהארט. חלק ניכר מהשונות הכללית הוסברה באמצעות מגדר, הארכת זמן ומוסד אקדמי בו נבחנו המשתתפים. כאשר שורטטו טבלאות בקרה מסוג שוהארט עבור שאריות הניבוי נמצאו חריגות מועטות מאד לאורך השנים. ציוני **הנבחנים חוזרים** נמצאו דומים בין העברות.

מסקנות וכוונות לעתיד

יישום של תהליכי בקרת איכות יכול לסייע לזיהוי מהיר ומדויק של בעיות בנוסחי בחינה קודמים ועכשוויים; המחקר בנושא ממשיך כדי לשפר את הבדיקות שנעשו ולפתח שיטות חדשות. מטרה עתידית הינה ליצור שגרת בדיקות אוטומטית ככל האפשר כדי לנטר בעיות בזמן אמת. בנוסף, יש כוונה לערוך בקרת איכות בפורמט דומה, עם ההתאמות הנדרשות, גם על בחינות אחרות המועברות באופנות מתמשכות.

מילות מפתח: בקרת איכות, ציינון, מבחנים מבוססי מחשב; הערכה בקנה מידה גדול; מבחנים המועברים תכופות.

Developing Quality Control Measures for Scores of Tests with Continuous Administration Mode

Quality Control (QC) procedures for test scores can be divided into two types: QC on tests that are administered to large population groups on few administration dates using a small set of test forms, and QC on tests administered to small population groups on many administration dates using a wide array of test forms. This research relates to the latter, that is, tests that are continuously administered. Given that the world of testing is rapidly headed in this direction, research in this field is highly relevant.

Objectives: The study used data pertaining to 24,548 examinees who took an online test (MEIMAD) over a period of four years (2008-2012). The goal is to develop QC measures for this test in particular and for continuously administered tests in general.

Methodology, Design & Results: The study first looked at test administration: A descriptive examination of **a weighted sampling of test forms** found that the sampling worked as planned; an analysis using a chi-square test found that **the order of sections in each test form** was random, as planned. Next, we looked at the test items: An analysis using paired t-tests found **stability in item difficulty** over time. Several test items that were less stable were examined in depth, but no consistent reason for their lack of stability could be found. ANOVA was used to examine **test form equivalence**. A significant difference was found between test forms, but effect size was small. One particular test form was found to be problematic, supporting a decision (made before this study was conducted) to stop using it. **Stability of scores over time** was tracked using a Shewhart control chart; an undesirably high level of deviation was found. A substantial part of the overall variance was explained well by examinee demographics and other variables. When plotting a Shewhart control chart for the predictive residuals, very few deviations were found over the years in question. Finally, data was extracted with regard to **repeat examinees**, which will allow for further QC.

Conclusions & Future Directions: Application of QC methods can facilitate fast and accurate identification of problems in past and current test forms; research on this subject is conducted in order to improve QC methods and develop new ones. An important goal is to put these methods into place – to create, as much as possible, an automatic, routine QC procedure in order to neutralize problems in real time. Moreover, thought is being given to performing QC in a similar format, within the required parameters, on other continuously administered tests.

Keywords: quality control; scoring; computer-based testing; large-scale assessment; continuously administered tests.

פיתוח מדדים לבקרת איכות לציוני מבחנים המועברים תכופות

מבוא

בקרת איכות על ציוני מבחנים הינה הליך סטטיסטי פורמאלי המתוכנן להבטיח שסטנדרטי איכות מושגים במהלך ציינון, כיול ודיווח על תוצאות המבחן (Allalouf, 2007). תהליכי הציינון-כיול-דיווח הם מורכבים ורב שלביים – כאשר בכל שלב עלולה להתרחש טעות. מכיוון שבמבחנים עתירי סיכון (High Stakes) מחיר הטעויות הוא גבוה או אף גבוה מאוד (לנבחנים, למשתמשים [מוסדות הלימוד] ולעורכי המבחנים), יש צורך בבקרת איכות על תהליכי המדידה ועל הציונים המתקבלים בפרט. במחקר זה עסקנו בבקרת איכות על ציוני מבחנים המועברים לקבוצות אוכלוסייה קטנות במועדים רבים ובנוסחים מגוונים (אופנות העברה רצופה או מתמשכת), תחום מאתגר וחדשני אליו משתנה עולם הבחינות כיום.

בקרת איכות במבחנים הינה תחום חדש, הנשען על שיטות שפותחו לצורך בקרת איכות על מוצרים תעשייתיים לפני כמאה שנה. מבשרי פיתוח שיטות סטטיסטיות לבקרת איכות בתעשייה היה שוהארט (Shewhart, 1931, 1939) וממשיכו דמינג (Deming, 1982). מקור חשוב ועדכני לשיטות סטטיסטיות לבקרת איכות הוא מונטגומרי (Montgomery, 2009). בקרת איכות מפותחת וחשובה במיוחד בדיסציפלינות שבהן לטעויות מחיר כבד, ולכן בקרת איכות בהם הינה קריטית. זו הסיבה ששיטות בקרת איכות נפוצות ומפותחות מאוד בתחום הרפואה והתעופה, שם המחיר של טעות באבחנה רפואית או בניתוח רפואי, כמו גם המחיר של טעות בניווט או בנחיתה של מטוס במזג אוויר סוער – עלול להיות גבוה מאוד. כלים לבקרת איכות נפוצים גם בתחום של בנייה אזרחית (בתים, גשרים וכו') ובתחום פיתוח חומרה ותוכנה. בקרת איכות בתעשייה מתבצעת לרוב על דגימות שיטתיות הנלקחות תוך כדי תהליך הייצור.

כמובן, שבקרת האיכות הנערכת על מבחנים שונה מאוד באופייה מבקרת איכות על מוצר תעשייתי. אחד ההבדלים קשור לכך שמוצר תעשייתי הוא מוחשי ולפחות חלק מהפגמים, אם יש כאלה, נראים לעין המתבונן ויתגלו לכן בטווח הקצר, לעיתים תוך כדי השימוש במכשיר. כשמדובר במבחנים חינוכיים ופסיכולוגיים, התוצרים הינם מסוג אחר, תוצרי תהליכי מדידה האמורים לייצג תכונות, יכולות וכישורים של האינדיבידואל שאינם מוחשיים. אלה, מבוטאים לרוב כתוצר מספרי: ציונים ומדדים סטטיסטיים. אם נפלה בהם שגיאה, מירב הסיכויים שהיא תתגלה מאוחר או לא תתגלה לעולם. בנוסף, תהליכי בקרת איכות על מוצרים נערכים לרוב על מדגם מקרב המוצרים, באופן רציף (בתכיפות גבוהה); בעוד שתהליכי בקרת איכות על מבחנים נערכים לרוב על אוכלוסיית הנבחנים כולה, בכל תקופת זמן קצובה.

בקרת איכות בתחום המדידה וההערכה הפסיכולוגית והחינוכית חיונית בשל מורכבות התהליך. ראשית, חישוב ציונים לבחינות הוא תהליך רב-שלבי ארוך: החל מקליטת נתונים, עובר דרך חישוב ציוני גלם, ניתוחי פריטים, כיול ומסתיים בחישוב ציוני תקן. כל אחד מהשלבים האלה נסמך על השלבים הקודמים וכולל בתוכו תתי-שלבים. שנית, הנחות סטטיסטיות המשמשות בסיס לחישובים אינן מתקיימות בהכרח באופן מושלם, דבר המוסיף מורכבות לתהליך. שלישית, התהליך אינו קבוע מראש, אלא כולל צמתי החלטה המחייבים שיקול דעת.

בסיום תהליך ההערכה והמדידה יש בידינו ציונים לכל נבחן. **התפקיד העיקרי של בקרת האיכות הוא לאשר שהציונים הם סבירים וניתן לדווח אותם.** בנוסף, בקרת האיכות יכולה להנחות אותנו כיצד לשפר את התהליך בבחינות עתידיות.

מוסדות האמונים על עריכת בחינות מודעים לחשיבות תהליך בקרה מסודר על הציונים. שיטות בקרה בסיסיות, כמו חישוב כפול של ציונים (חישוב בשתי דרכים והשוואה בין התוצאות), או שימוש ברשימת בדיקות (Check List) כדי לוודא שלא נשכח אף שלב בתהליך, הן שיטות בסיסיות ופשוטות יחסית לעשות כן. בנוסף לשיטות אלה, קיימות שיטות מקובלות מורכבות יותר לבקרת איכות של מבחנים. אנשי מקצוע מתחום הפסיכומטריקה מגלים בכך לאחרונה עניין גובר והולך, ומספר המחקרים והספרים העוסקים בכך עולה בהתמדה, למשל הספר שנערך על ידי ווילד ורמסואמי (Wild & Ramaswamy, 2008) שמאמרו מתארים כיצד ניתן להשתמש בשיטות לבקרת איכות שמשמשות בייצור ובשירותים גם בתעשיית המבחנים.

ניתן לחלק את בקרת האיכות על ציונים לשני סוגים עיקריים: (1) בקרת איכות עבור בחינות המועברות לקבוצות אוכלוסייה גדולות במספר מצומצם של תאריכי בחינה תוך שימוש במספר קטן של נוסחים הנקבעים מראש, ו-(2) בקרת איכות על בחינות המועברות לקבוצות אוכלוסייה קטנות במספר רב של תאריכי בחינה תוך שימוש במספר נוסחים גדול כאשר הנוסח הניתן לכל נבחן אינו בהכרח קבוע מראש. מחקר זה עוסק בסוג השני, שהוא מאתגר וחדשני, שכן עולם הבחינות משתנה לכיוון זה. כדי להבין מה ייחודי בסוג זה, נסקור תחילה את הסוג הראשון.

א. בקרת איכות לציוני מבחנים המועברים לקבוצות אוכלוסייה גדולות במועדים מוגדרים

בלוח 1 מוצגות שש בדיקות הכרחיות לבקרת איכות על ציונים לפי קולן וברנן (Kolen & Brennan, 2004).

לוח 1: בקרת איכות על ציונים (Kolen & Brennan 2004)

1. Check that the administration conditions are followed properly
2. Check that the answer key is correctly specified
3. Check that the items appear as intended
4. Check that the equating procedures specified are followed correctly
5. Check that the score distribution and score statistics are consistent with those observed in the past
6. Check that the correct conversion table or equation is used with the operational scoring

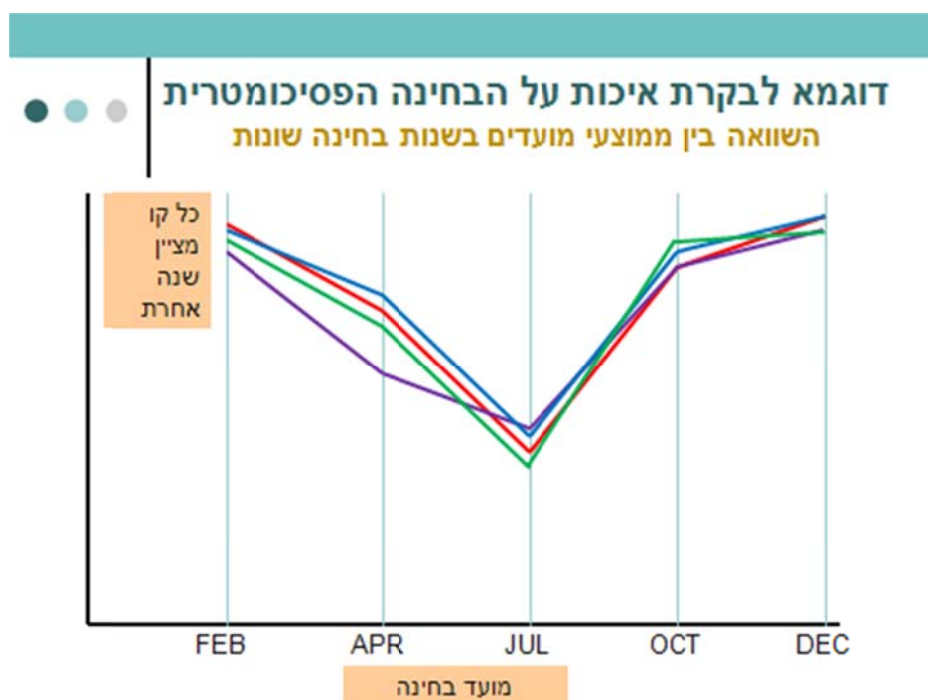
את הבדיקות המופיעות בלוח 1 ניתן לחלק לשלוש: (1) בדיקה שהמבחנים הועברו באופן סטנדרטי [בדיקה מס' 1], (2) בדיקות שלא חלה טעות בחישוב ובנתונים [בדיקות 2, 3, 4, 6] ו-(3) בדיקה שהתפלגות הציונים שחושבו מתיישבת עם התפלגות מקבילה בעבר [בדיקה 5]. הבדיקה האחרונה היא הרלוונטית ביותר לענייננו. בעוד ששאר הבדיקות (בהנחה שהעברה הייתה סטנדרטית) רק מוודאות שלא נפלה טעות, בדיקה 5 משווה את שהתקבל לצפוי. אם כל הבדיקות יוצאות "בסדר", אזי זו הבדיקה היחידה שיכולה להתריע על בעיה – בגלל שהציונים לא מתיישבים עם הצפוי.

השאלה היא, כמובן, מה צפוי? אללוף (Allalouf, 2007) סוקר כמה תחזיות אפשריות מהתפלגות הציונים של קבוצת נבחנים מסוימת (האפשרות הראשונה מתוכן זהה לבדיקה החמישית של קולן וברנן [Kolen & Brennan, 2004]): (1)

השוואה לזמן ההעברה המקביל אשתקד, (2) ניתוח השפעת נתונים דמוגרפיים (גיל, מגדר ועוד) של הנבחרים על ההישגים בבחינה על סמך ידע קודם אודות אופי ההשפעה, (3) בחינת שיפור ההתפלגות בקרב נבחרים שזו בחינתם השנייה ו-(4) השוואת ציונים בין חלקי הבחינה. ארבע האפשרויות האלה מתאימות היטב למצב של מבחנים המועברים לקבוצות גדולות של נבחרים במועדים קבועים ומוגדרים מדי שנה.

במרכז הארצי מתנהלת בקרה שגרתית על בחינות הנייר והעיפרון (Allalouf, 1999). הבקרה המפותחת ביותר מתקיימת על הבחינה הפסיכומטרית, בה קל יחסית לבצע בקרות – שכן כל נוסח בחינה מועבר לרוב לנבחרים רבים (כמה אלפים), ויש על הנבחרים נתונים דמוגרפיים רבים. ניתן לבחון הבדלים בהישגי הנבחרים בין מועדי בחינה שונים. כמו כן, מתבצעות בקרות באמצעות מספר משתנים עיקריים הנלקחים בחשבון – שפת הבחינה, מועד הבחינה, שיפור נבחרים חוזרים ("כפולים") והשוואה לציונים בתחומים אחרים; וכן מתבצעות בקרות באמצעות מספר משתני אוכלוסייה משניים – גיל, אחוז הנבחרים החוזרים, קמפוס הבחינה ומוסדות יעד אליהם ביקש הנבחן להעביר את ציוניו. יש לציין כי הבקרות שהוזכרו לעיל הן על התוצר הסופי – הציונים. בקרות אחרות מתבצעות על כל תהליך קליטת הנתונים וניתוח המבחן, למשל ניתוח פריטים וכיוול. לוח 2 ממחיש את אחת מהבקרות על ציוני הנבחרים בבחינה הפסיכומטרית – השוואת ממוצע הציונים במועדים השונים למועדים המקבילים בשנים הקודמות. ניתן לראות כי במועד אפריל (APR) הציון הממוצע באחת השנים נמוך מהציונים הממוצעים בשנים האחרות.

לוח 2: המחשת בקרה על ציוני הבחינה הפסיכומטרית במרכז הארצי לבחינות השוואת ממוצע ציוני שנת הבחינה בהשוואה לשנות בחינה מקבילות קודמות

ב. בקרת איכות על ציוני מבחנים המועברים לקבוצות אוכלוסיה קטנות במועדים רבים

במבחנים המועברים תכופות (CAM – Continuous Administration Mode), שהם לרוב מבחנים ממוחשבים, קשה ולעתים בלתי אפשרי, לבצע בקרות בשיטות המקובלות. הסיבות העיקריות לכך: (1) מספר נבחנים קטן בכל העברה, (2) ריבוי נוסחים המועברים בכל שנת בחינות, (3) פרקי זמן קצרים בין זמני העברות המבחן ו-(4) רצון המערכת בדיווח ציונים מהיר הן למשתמשים (מוסדות לימוד) והן לנבחנים, מותיר זמן מועט לביצוע בקרות בזמן אמת לפני דיווח הציונים. עם זאת, גופים מקצועיים העורכים מבחנים גורליים (High Stake) – חייבים לבצע בקרות.

ון דויר (von Davier) מארגון ה-ETS (Educational Testing Service) סוקרת כמה מהשיטות הסטטיסטיות המקובלות בבקרת איכות אשר מתאימות לבקרת CAM (Lee & von Davier, 2013). בין השיטות: תרשימי בקרת איכות לחקר הנתונים לאורך זמן, סדרות עתיות (רגרסיות הרמוניות לנטרול עונתיות ו-Durbin-Watson test), תרשימי בקרה של סכום מצטבר (CUSUM), מודלי נקודת-שינוי (Change Point Model), מודלי מרקוב לאיתור שינוי פתאומי (HMMs), מודלים מעורבים משוקללים לאתר מבנים בנתונים ולניטור קשרים מבניים בין משתנים לאורך זמן, וניתוח שונות לניתוח מבנים בנתונים ולנטר קשרים מבניים בין משתנים לאורך זמן. נספח 1 מפרט כמה מהשיטות הנ"ל.

תרשימי בקרת איכות

מטרת תרשימי בקרת איכות (QCC – Quality Control Charts), ובאופן ספציפי טבלאות בקרה של שוהארט (Shewhart Control Chart) השכיח והקל לפרשנות בינם, היא לספק מידע שיכול לחשוף פערים או תבניות סיסטמיות על ידי השוואת השונות המצופה לשונות הנצפית (Shewhart, 1931, 1939). תרשימים אלה מאפשרים לבדוק את השתנות המשתנה המבוקר לאורך ציר הזמן; למעשה, זוהי ההיסטוריה המצטברת של סטטיסטי המוצגת בתרשימים. טבלאות הבקרה השכיחות ביותר הינן M (ממוצע), S (סטיית תקן) ו-R (טווח).

תרשימי בקרת איכות משורטטים על פני שני ממדים: זמן (או מאורע) על הציר האופקי (ציר ה-X) ותצפית על הציר האנכי (ציר ה-Y). הגרף כולל שלושה קווים: קו אמצעי – קו הבסיס (Baseline) שהוא בדרך כלל מדד נטייה מרכזית או ערך מנובא; וגבול עליון ותחתון, המשורטטים כקו מרוסק ומשאירים מרחק שווה מעל ומתחת לקו האמצעי (בדרך כלל 3 סטיות תקן מעל ומתחת לקו הבסיס, בהתאמה), כפי שמוגדר להלן:

$$\text{Upper Control Limit} = \mu_x + 3 \sigma_x$$

$$\text{Baseline} = \mu_x$$

$$\text{Lower Control Limit} = \mu_x - 3 \sigma_x$$

התחשבות בגודל המדגם (כלומר חלוקה בשורש N) מובילה לשימוש ב"טעות תקן" במקום "סטיית תקן" (ר' נספח 3 לגרסה ששומשה במחקר הנוכחי).

סטיות מגבולות הבקרה, ו/תבנית שיטתית המופיעה בתרשימים, מוגדרים "מחוץ לשליטה" (Out of Control), ואילו תנודות בתוך גבולות הבקרה, כאשר דפוס הסטיות נראה רנדומאלי, מוגדר "בשליטה" (In Control). למעשה, נקודה הנופלת מחוץ

לגבולות היא כמו דחייה של השערת האפס בבדיקת השערות. מונטגומרי (Montgomery, 1985), בתוך: Schafer et al., (2011) הגדיר שישה מאפיינים מרכזיים, אשר אם אחד או יותר מהם מתרחש נאמר שהתהליך (או הערך) הוא "מחוץ לשליטה":

- (1) נקודה אחת או יותר היא מחוץ לגבול העליון או התחתון
- (2) לפחות שבע נקודות עוקבות הן באותו צד של קו הבסיס
- (3) שתיים מתוך שלוש נקודות עוקבות הן מחוץ לטווח ה- $2SD$
- (4) ארבע מתוך חמש נקודות עוקבות הן מחוץ לקו ה- $1SD$
- (5) כל דפוס מובחן שאינו רנדומאלי או שהינו שיטתי במובן כלשהו
- (6) נקודה אחת או יותר הקרובה לגבול העליון או התחתון

במאמרם מפרטים שפר ואח' (Schafer et al., 2011) שימושים שנעשו בטבלאות בקרה של שוהארט להערכה רחבת היקף של תכנית חינוכית ב-2011 על ידי המועצה הפסיכומטרית הלאומית של מרילנד. החוקרים מונים מדדים רבים ששימשו בבקרה זו, בינם:

- ממוצעים וסטיות התקן של הפריטים
- מתאמים בין פריטים
- ממוצעים וסטיות תקן של פרמטרי ההבחנה של הפריטים (IRT)
- הפרשים בין האשכול (צירוף כמה מבחנים) בעל הממוצע הגבוה ביותר והאשכול בעל הממוצע הנמוך ביותר, וכן הפרשים בין סטית התקן הגבוהה והנמוכה ביותר, בין טעות המדידה המינימאלית והמקסימאלית, בין הציונים הגולמיים המינימאליים והמקסימאליים ועוד
- בחינת גודל האפקט (Cohen's d) של ההפרשים דלעיל
- מהימנות פנימית (קרונבך אלפא)
- אחוז התלמידים שקיבלו ציוני קיצון מסך הנבחנים, ואחוז התלמידים שקיבלו ציוני קיצון מסך הנבחנים שנבחנו באשכול הספציפי הנבדק
- הפרשים בין האחוזונים הגבוהים ביותר לבין האחוזונים הנמוכים ביותר

במרכז הארצי בקורות מסוג זה עדיין אינן מפותחות דיין. קיימת שגרת בדיקה שנתית ותקופתית בה הציונים מנותחים ומושווים לשנים קודמות, אך טרם התבצע מחקר מקיף לפני המחקר המתואר להלן. עבודה ראשונית בתחום נעשתה לא מכבר על נתוני בחינת מימ"ד (אללוף ופרונטון, 2011) ששימשה כמושא המחקר גם במחקר הנוכחי (ר' פרק ה"שיטה"). נבדק ממוצע הציונים החודשי לכל אחד מששת נוסחי הבחינה בשנת 2011, ונבדקו כמה משתנים הקשורים לדגימה אקראית של הנוסחים השונים לנבחנים. המסקנה העיקרית הייתה כי דרוש מחקר רציני ומעמיק בנושא.

מטרות המחקר

למחקר ארבע מטרות התלויות זו בזו:

- א. בקרת איכות על מבחנים מרובי העברות שכבר הועברו – איתור וחקירה לעומק של מצבים בעייתיים בעבר
  - ב. פיתוח שיטות לבקרת איכות מבחנים מרובי העברות
  - ג. ניסוח שגרת בדיקות עבור המבחנים הקיימים
  - ד. ניסוח שגרת בדיקות כוללת שתתאים גם למבחנים עתידיים (אמירנט – בחינה ממוחשבת באנגלית הצפויה להיות תפעולית בזמן הקרוב, ובעתיד הרחוק יותר הבחינה הפסיכומטרית הממוחשבת)
- כדי להשיג מטרות אלה נעשה שימוש בשיטות שתוארו לעיל בסקירת הספרות, ובשיטות נוספות שפותחו תוך כדי המחקר.

שיטה

משתתפים ונתונים

בסיס הנתונים של המרכז הארצי עמד לרשות החוקרים. בבסיס נתונים זה קיימים הציונים של כל הנבחנים בבחינות של המרכז הארצי החל משנת 1983. במימ"ד נבחנו בין השנים 2008 (אפריל) עד 2012 (מרץ) 24,548 נבחנים.

כלים

להלן תיאור קצר של בחינת המימ"ד (המרכז הארצי לבחינות ולהערכה, 2013):

מספר נוסחים	שנת בחינות	נבחנים	תוכן ומבנה	מטרות	בחינה
2	2008	מועברת החל מ-1990.	שלושה תחומים:	מיון וקבלה של המועמדים	מימ"ד
4	2009	בשנים האחרונות ניגשים	עברית, מתמטיקה	למסלולי הלימוד השונים	
5	2010	לבחינה כ-5,000 נבחנים	ואנגלית.	במכונות הקדם-אקדמיות.	
6	2011	בשנה.			

מימ"ד היא בחינת ידע למועמדים למכונות הקדם-אקדמיות בישראל (באומר, גפני, טורוול ושבדי, 2010); המרכז הארצי לבחינות ולהערכה, 2013). מוסדות הלימוד משתמשים בציון בחינת המימ"ד ובציוני בחינות הבגרות ככלי למיון המועמדים למסלולי הלימוד השונים במכונות הקדם-אקדמיות.

הבחינה מודדת ידע בשלושה תחומים: (א) **עברית**. בתחום זה נבדקים העושר הלשוני והיכולת המילולית הבאים לידי ביטוי בלימודים אקדמיים; (ב) **מתמטיקה**. בתחום זה נבדקות היכולת להשתמש במספרים ובמונחים מתמטיים והיכולת לנתח נתונים המוצגים בצורות שונות כגון טבלאות ותרשימים; ו-(ג) **אנגלית**. בתחום זה נבדקת שליטה בשפה האנגלית, כפי שהיא באה לידי ביטוי בקריאת קטעים ומשפטים ובהבנתם.

מבנה: הבחינה מורכבת משמונה פרקים – שניים עד ארבעה מכל תחום, כך שישנם שישה פרקים תפעוליים (שנים מכל תחום) ושני פרקים ניסיוניים מאחד משלושת התחומים. בראש כל פרק מצוינים מספר השאלות בו ומשך הזמן המוקצב לפתרונן. משך הבחינה כולה כשלוש שעות וחצי. השאלות בבחינה הן שאלות ברירה: לכל שאלה מוצעות ארבע תשובות, מתוכן על הנבחנים לבחור את התשובה הנכונה ביותר.

הפעלת הבחינה על ידי המרכז הארצי: החל ממאי 2008 הועברה הבחינה לפורמט ממוחשב (באומר, גפני, טורוול ושבדי, 2010). העברת הבחינה מתבצעת במוסדות לימוד אקדמיים ברחבי הארץ על ידי נאמן בחינה מטעם המרכז הארצי.

הליך

המשתתפים והנתונים שעברו בקרה והשיטה שבה נערכה הבקרה הינם:

- דגימת נוסחים.** בכל מוקד בחינה מועברים כמה נוסחים, כאשר התוכנה דוגמת לכל נבחן נוסח בחינה. משקלו של כל נוסח בדגימה אינו בהכרח שווה, ונמצא בשליטת מפעילי הבחינה. שליטה זו מאפשרת להבטיח שכל נוסח יועבר למספר הנבחנים הדרוש. התבצע באמצעות מבחן חי בריבוע (השוואת ההתפלגות הרצויה להתפלגות המצויה).
- סדר פרקים רנדומאלי.** לאחר שנדגם נוסח בחינה מסוים, התוכנה מציגה את שמונת הפרקים המרכיבים אותו בסדר אקראי. טכניקה זו מאפשרת להפחית למינימום את הסיכוי ששני נבחנים היושבים זה לצד זה יבחנו באותו פרק באותו הזמן. הבדיקה התבצעה באמצעות מבחן חי בריבוע (לבחינה שהתפלגות ההקצאה למיקומים שונים של הפרקים רנדומאלית).
- יציבות קושי הפריטים.** הפריטים הנכללים בבחינה אמורים להיות יציבים, דהיינו, לשמור על תכונותיהם הפסיכומטריות מעבר להעברות השונות. התבצע באמצעות בחינת השתנות קושי הפריטים מעבר לשנים באמצעות מבחן t מזווג.

4. **שקילות נוסחי הבחינה.** הנוסחים עוברים כיוול לפני העברתם. הם אמורים להיות שקולים (כלומר – הציון לא מושפע מהנוסח הספציפי בו האדם נבחן). ניתוח שונות שימש לבחינת שקילות הנוסחים. הניתוח נעשה בנפרד על כל משתנה תלוי: הציון בחלק העברית, הציון בחלק המתמטיקה, הציון בחלק האנגלית וציון הבחינה הכללי, כאשר המשתנה הבלתי-תלוי היה נוסח הבחינה.

5. **יציבות ציונים לאורך זמן.** בחינה האם הציונים יציבים מעבר לזמן.

א. טבלאות בקרה מסוג שוהארט לבחינת השתנות ציוני תחומי הבחינה וציון הבחינה הכללי מעבר לזמן.

ב. ניבוי ציון הבחינה הכללי באמצעות **רגרסיה ליניארית**.

ג. טבלאות בקרה מסוג **שוהארט עבור שאריות** ציון הבחינה הכללי.

6. **הישגי נבחנים חוזרים.** נבדק אחוז הנבחנים החוזרים לפי מספר העברה, הציון הממוצע של נבחנים חוזרים לפי מספר העברה, שיפור הציון הממוצע של נבחנים חוזרים מהעברה להעברה, וההפרש הממוצע בימים בין זמני ההעברות. כמו כן, נערך מעקב אחר נוסחי הבחינה שנבחנים חוזרים מקבלים, על מנת לבחון שנבחנים חוזרים אכן מקבלים נוסח בחינה שונה בכל העברה כמתוכנן.

לפני הפעלת כלי הבקרה הופקה **סטטיסטיקה תיאורית** של ציוני תחומי הבחינה (עברית, מתמטיקה ואנגלית) וציון הבחינה הכללי. כמו כן, נבדק **הקשר** בין ציוני תחומי הבחינה וציון הבחינה הכללי באמצעות מתאם פירסון.

תוצאות

1. סטטיסטיקה תיאורית התפלגות

בטבלה 1 מתוארת התפלגות מספר הנבדקים לפי חודשים ושנים. ההתפלגות המלאה הכוללת אחוז נוסחי בחינה בכל חודש מצויה בנספח 2. שנת בחינות במימ"ד מתחילה בחודש אפריל ומסתיימת בחודש מרץ של השנה העוקבת, לדוגמא שנת הבחינות 2008 החלה באפריל 2008 והסתיימה במרץ 2009.

טבלה 1: התפלגות מספר הנבחנים לפי חודשים ושנות בחינה

חודש/שנה	2008	2009	2010	2011
אפריל	0	0	36	22
מאי	78	186	128	77
יוני	531	449	367	520
יולי	866	987	618	564
אוגוסט	1303	1358	1636	1244
ספטמבר	1292	1353	846	1206
אוקטובר	188	227	626	436
נובמבר	0	216	123	95
דצמבר	366	491	318	457
ינואר	791	367	791	834
פברואר	688	450	481	617
מרץ	78	107	96	38

ניתן לראות שבעוד שיש חודשים בהם מספר הנבדקים בדרך כלל קטן מאוד, כגון אפריל ומאי, ישנם חודשים בהם מספר הנבחנים בדרך כלל גדול מאוד, כגון אוגוסט וספטמבר.

סטטיסטיקה

בטבלה 2 מוצגים ממוצע וסטיית תקן של ציוני התחומים וציון הבחינה הכללי לפי שנות בחינה 2008-2011. ניתן לראות כי אין הבדלים משמעותיים בין השנים בסטטיסטיקה של הציונים המחושבים.

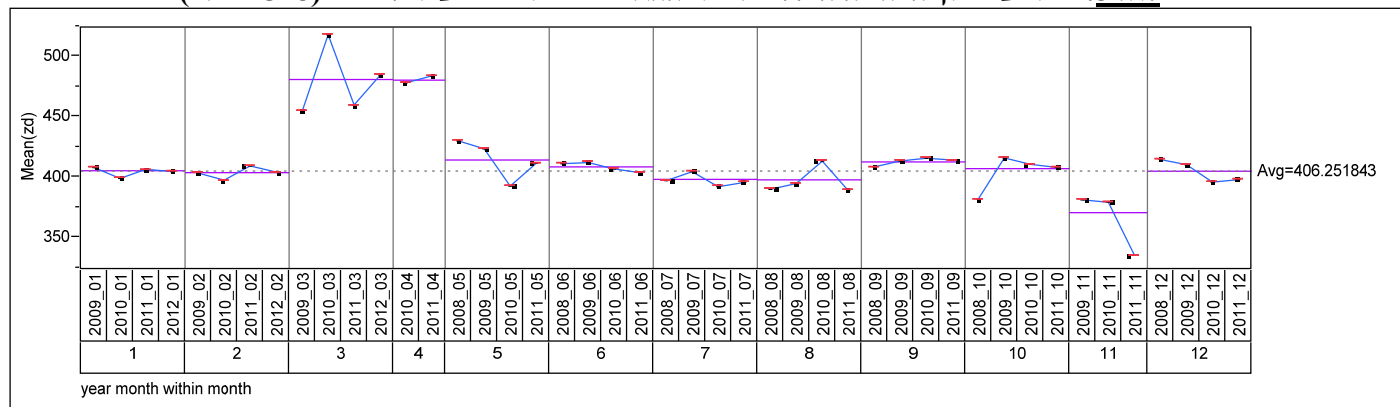
טבלה 2: ממוצע (וסטיית תקן) של ציוני התחומים וציון הבחינה הכללי לפי שנות בחינה 2008-2011 וסך הכול מעבר לשנים

תחום/שנת בחינה	2008	2009	2010	2011	סה"כ
N	6,181	6,227	6,030	6,110	24,548
עברית	80 (20)	81 (20)	81 (20)	80 (20)	80 (20)
מתמטיקה	82 (21)	82 (22)	83 (21)	81 (21)	82 (21)
אנגלית	81 (22)	83 (23)	82 (24)	82 (24)	82 (21)
ציון הבחינה הכללי	404 (105)	408 (107)	409 (107)	403 (108)	406 (107)

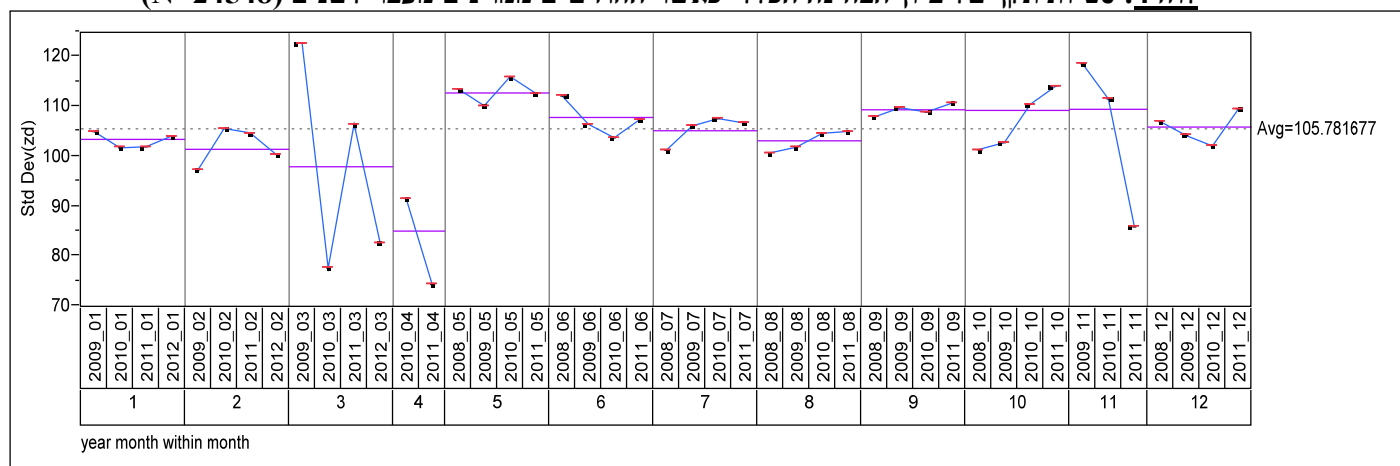
לוחות 3 ו-4 מציגים נתונים על אודות הממוצעים וסטיות התקן, בהתאמה, לפי חודשים. ניתן לראות שיש חודשים תנודתיים מאוד (למשל, מרץ) ואילו חודשים אחרים הנראים יציבים יותר (למשל, ינואר). לפי הממוצעים (לוח 3), נראה שלחודשים שונים מעבר לשנים יש ממוצעים דומים. לפי סטיות התקן (לוח 4), ניתן לראות שבחודשים עם מספר נבחנים גדול (ר' טבלה 1 – התפלגות מספר הנבחנים לפי חודשים ושנות בחינה) יש פחות תנודתיות בסטיות התקן בהשוואה לחודשים עם מספר

נבחנים קטן. בשילוב ממצאי הממוצעים וסטיות התקן, נראה שבחודשים בהם מספר הנבחנים גדול יש פחות תנודות בסטיות התקן וכן הממוצע דומה יותר לממוצע הכללי מעבר לתקופה, ולהפך לגבי חודשים בהם מספר הנבחנים קטן.

לוח 3: ממוצעי ציון הבחינה הכללי כאשר החודשים ממוינים מעבר לשנים (N=24548)

לוח 4: סטיות תקן של ציון הבחינה הכללי כאשר החודשים ממוינים מעבר לשנים (N=24548)

מתאמים

בטבלה 3 מוצגים מתאמים בין חלקי הבחינה לציון הבחינה כללי לפי שנות בחינה 2008-2011, ומעבר לשנים.

טבלה 3: מתאמים בין חלקי הבחינה וציון הבחינה הכללי לפי שנות בחינה 2008-2011 וסך הכול מעבר לשנים (N=24548)

תחום/שנת בחינה	2008	2009	2010	2011	סה"כ
N	6181	6227	6030	6110	24548
עברית-מתמטיקה	0.62	0.64	0.62	0.62	0.62
עברית-אנגלית	0.53	0.56	0.51	0.55	0.53
מתמטיקה-אנגלית	0.47	0.50	0.44	0.48	0.47
ציון הבחינה הכללי-עברית	0.88	0.88	0.88	0.88	0.88
ציון הבחינה הכללי-מתמטיקה	0.87	0.89	0.87	0.87	0.87
ציון הבחינה הכללי-אנגלית	0.72	0.74	0.7	0.73	0.72

ניתן לראות כי המתאמים בין חלקי הבחינה לבין הציון הסופי הם הגבוהים ביותר. מתאמים אלו מנופחים במידת מה, שהרי הציון הסופי מכיל בתוכו את ציוני החלקים השונים. אחר כך, המתאמים הגבוהים ביותר הם בין חלק העברית לחלק המתמטיקה ובין חלק העברית לחלק האנגלית. המתאמים הנמוכים ביותר (אך עדיין גבוהים) הם בין החלק המתמטיקה לחלק האנגלית.

2. דגימת הנוסחים

עד היום טרם נאספו נתונים על דגימת הנוסחים. מעתה ואילך נרצה לאסוף נתונים כאלה. כדוגמה ראשונית, בטבלה 4 מוצגים מספר הדגימות לפי נוסחים ויחס הדגימה המתוכנן במהלך רוב שנת הבחינות 2013 (מ-23.4.13 עד 26.12.2013). מועד זה חולק לשתי תקופות: תקופה א' בה הועבר גם נוסח B2 (מתחילת שנת הבחינות עד 24.10.13), ותקופה ב' בה הורד נוסח B2 מהמחזור (ר' ממצאי "שקילות נוסחים" להלן; מ-31.10.13 עד סוף התקופה). נערך מבחן חי בריבוע על מנת לבחון האם הדגימה בפועל עבדה כמתוכנן. שני המשתנים היו יחס בפועל לעומת יחס מתוכנן. שני המשתנים לא נמצאו קשורים באופן מובהק בתקופה הראשונה $\chi^2(7, N=4452) = 8.94, p = .261$, וכן בתקופה השנייה $\chi^2(6, N=352) = 3.66, p = .721$; כלומר, הדגימה בפועל אינה שונה באופן מובהק מהדגימה המתוכננת; הדגימה עבדה כמתוכנן.

טבלה 4: מספר דגימות לפי נוסחים ויחס הדגימה המתוכנן במהלך רוב שנת הבחינות 2013 בשתי תקופות

תקופה א'

נוסח	הרכב	מספר נבחנים	יחס בפועל	יחס מתוכנן
B2	1	265	0.06	0.06
C2	1	265	0.06	0.06
C2	2	273	0.06	0.06
D2	1	277	0.06	0.06
D2	2	287	0.06	0.06
F1	1	1023	0.23	0.24
G1	1	985	0.22	0.24
E1	1	1077	0.24	0.24
סה"כ		4452	1	1

תקופה ב'

נוסח	הרכב	מספר נבחנים	יחס בפועל	יחס מתוכנן
C2	1	17	0.05	0.06
C2	2	28	0.08	0.06
D2	1	21	0.06	0.06
D2	2	22	0.06	0.06
F1	1	83	0.24	0.25
G1	1	95	0.27	0.25
E1	1	86	0.24	0.25
סה"כ		352	1	1

3. סדר פרקים רנדומאלי

כמקרה בוחן, התמקדנו בנוסח D2 בשנת הבחינות 2011, שהועבר ל-1,340 נבחנים. בנוסח שמונה פרקים: חלק האנגלית (פרקים ENG1, ENG2), חלק העברית (HEB1, HEB2), חלק המתמטיקה (MATH1, MATH2) ושני פרקי פיילוט (PILOT1, PILOT2). כל אחד מ-1,340 הנבחנים קיבל את שמונת הפרקים המרכיבים את נוסח זה בסדר מקרי. אם אכן הסדר הוא מקרי לגמרי, אזי כל פרק אמור להופיע בכל אחד משמונת המיקומים האפשריים בבחינה בשכיחות של 12.5% (דהיינו, 167 פעם).

נערך מבחן חי בריבוע על מנת לבחון האם כל פרק הופיע בכול אחד משמונת המיקומים האפשריים בבחינה באופן רנדומאלי. שני המשתנים היו מספר הפרק (8 פרקים) ומיקום בבחינה (מקום 2 עד 9, כאשר מקום 1 לא נבחן שכן הוא תמיד מוקדש לפרק ההסברים). שני המשתנים לא נמצאו קשורים באופן מובהק $\chi^2(49, N=10720) = 48.68, p = .486$. ואכן, בטבלה 5 ניתן לראות פער קטן בין השכיחות בפועל לשכיחות המצופה.

טבלה 5: שכיחות מספר פרק ומיקום הפרק בבחינה בפועל, לעומת המצופה במצב של היעדר קשר, בנוסח D2 בשנת בחינה 2011 (N=1,340)

מיקום הפרק								בפועל	
9	8	7	6	5	4	3	2		
158	158	165	162	169	188	158	182	PILOT1	מספר פרק
186	180	161	156	157	158	174	168	PILOT2	
176	153	166	190	167	158	168	162	ENG1	
157	176	155	161	156	187	157	191	ENG2	
169	173	168	170	158	178	179	145	HEB1	
175	173	169	161	176	149	175	162	HEB2	
158	156	192	175	173	159	179	148	MATH1	
165	172	166	165	184	162	148	178	MATH2	
167	167	167	167	167	167	167	167	מצופה	

4. יציבות קושי הפריטים

על מנת לבחון האם קושי הפריטים השתנה מעבר לשנים, בדקנו את נוסח E1. נוסח E1 נבחר שכן הינו הנוסח היחיד שרץ באותה המתכונת יותר משלוש שנים (להבדיל מ-B1 ו-B2, C1 ו-C2, D1 ו-D2, שעברו הברכה¹ ולא רצו יותר משנתיים רצופות באותה המתכונת), דבר המאפשר לערוך השוואה של הקושי מעבר לזמן, בין שנת בחינה 2009 לבין שנת בחינה 2011. כמו כן, מדובר בנוסח המועבר עד היום. קושי פריט הוגדר כאחוז משיבים נכון. ככל שאחוז התשובות הנכונות נמוך יותר, פירוש הדבר שהפריט יותר קשה. בטבלה 6 מוצגים ממוצעים (וסטיות תקן) של אחוז התשובות הנכונות הממוצע בכל פרק ותחום בנוסח E1, בשנת בחינה 2009 לעומת שנת בחינה 2011.

¹ הברכה (doglegging) מהווה שינוי באופן חישוב הציון, אך לא בנוסח הבחינה עצמו. נוסח B2 הינו הברכה של C2, B1 של C1 ו-D2 של D1.

טבלה 6: ממוצעים (וסטיות תקן) של אחוז התשובות הנכונות הממוצע על פי פרק, תחום ושנת בחינה בנוסח E1 (N=156)

שנת בחינה		N	מספר פרק	תחום
2011	2009			
58.54 (13.20)	59.19 (13.20)	30	HEB3	עברית
58.01 (12.76)	59.67 (12.65)	30	HEB4	
58.27 (12.87)	59.43 (12.82)	60	סה"כ	
58.97 (14.98)	60.05 (15.17)	23	MATH3	
57.53 (14.44)	58.95 (14.18)	23	MATH4	מתמטיקה
58.25 (14.57)	59.50 (14.53)	46	סה"כ	
60.13 (12.42)	61.91 (11.92)	25	ENG3	אנגלית
58.37 (11.08)	60.75 (10.04)	25	ENG4	
59.25 (11.68)	61.33 (10.93)	50	סה"כ	

על מנת לבחון את ההבדל בין קושי הפריטים בין שתי התקופות (שנת בחינה 2009 לעומת שנת בחינה 2011) באופן יותר שיטתי, תוך בחינת הבדלים מובהקים סטטיסטית מעבר להצגה הגרפית התיאורית, ערכנו מבחני t מזווג (Matched Pairs). בטבלה 7 מוצגות תוצאות מבחני ה-t.

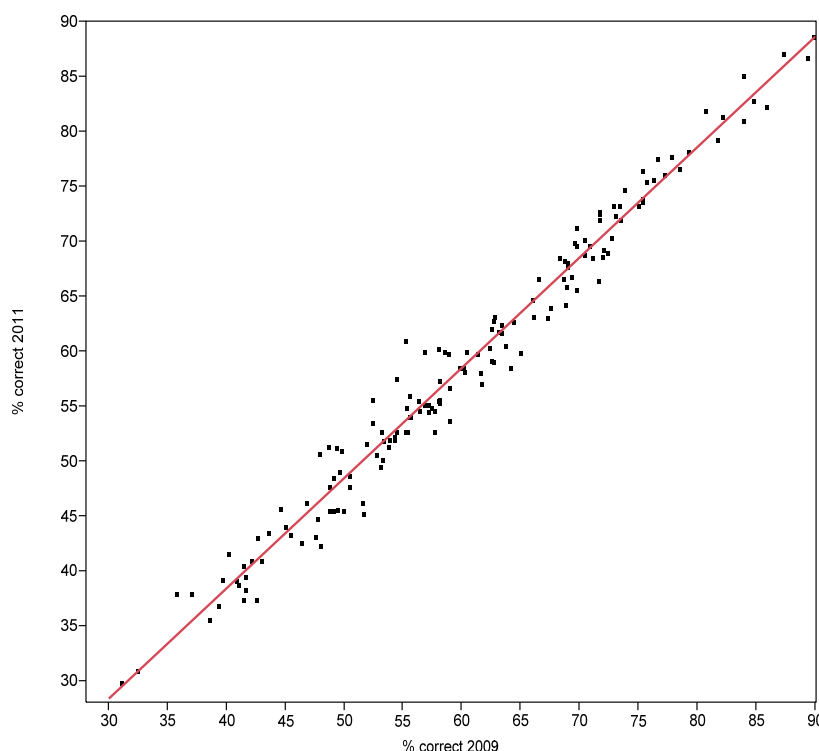
טבלה 7: תוצאות מבחני ה-t לפי תחום – סטטיסטי המבחן, דרגות החופש, אלפא אפוסטריורית (P-value) והקשר בין אחוז התשובות הנכונות הממוצע בשתי שנות הבחינה

תחום	t	df	P-value	r
עברית	4.20	59	$p < 0.001$	0.99
מתמטיקה	4.07	45	$p < 0.001$	0.99
אנגלית	8.11	49	$p < 0.001$	0.99

עברנו על הפריטים החריגים ביותר בכל התחומים, אך לא נמצא כל גורם שיטתי שיכול להסביר את חריגותם.

בלוח 5 מוצג לדוגמה אחוז העונים נכון בנוסח E1 בתחום האנגלית. ציר ה-X הינו אחוז העונים נכון בשנת בחינה 2009 וציר Y הינו אחוז העונים נכון בשנת בחינה 2011, כך שכל נקודה מסמלת פריט. ניתן לראות שבשנת בחינה 2011 אחוז העונים נכון נמוך מבשנת בחינה 2009.

לוח 5: אחוז העונים נכון בכל אחד מ-50 הפריטים בתחום האנגלית בנוסח E1 בשנת בחינה 2009 ובשנת בחינה 2011 (N=4,644)

5. שקילות נוסחי הבחינה

ניתוח שונות חד-גורמי ברמת מובהקות של 5% נערך על מנת לבחון אם קיימים הבדלים בין הממוצעים של ציוני הנבחנים בנוסחים השונים (מעבר לשנים, ממאי 2008 ועד מרץ 2012). המשתנה הבלתי תלוי, נוסח הבחינה, כלל 9 רמות: A1, B1, B2, C1, C2, D1, D2, E1 ו-F1. הניתוח נעשה בנפרד על כל משתנה תלוי: הציון בחלק העברית, הציון בחלק המתמטיקה, הציון בחלק האנגלית וציון הבחינה הכללי. טבלה 8 מתארת את תוצאות ניתוחי השונות.

טבלה 8: תוצאות ניתוח השונות לפי תחום – סטטיסטי המבחן, אלפא אפוסטריורית (P-value) ואחוז השונות המוסברת

תחום	F (8, 24539)	P-value	אחוז השונות המוסברת
עברית	56.93	$p < 0.0001$	1.82
מתמטיקה	4.81	$p < 0.0001$	0.16
אנגלית	6.09	$p < 0.0001$	0.20
ציון הבחינה הכללי	12.52	$p < 0.0001$	0.41

בטבלה 9 מוצגות תוצאות הפוסט-הוק מסוג HSD (Honestly Significant Difference של Tukey) על ציון הבחינה הכללי. נוסחים שאין להם אות משותפת שונים במובהק זה מזה. מהטבלה עולה כי נוסח A1 שונה במובהק מכל הנוסחים האחרים. הפער בין הציון שחושב בפועל לנוסח A1 לבין ממוצע ציוני שאר הנוסחים עמד על כ-24 נקודות, בין רבע לחמישית סטיית תקן של הציונים. כאשר מאחדים את הנוסחים לפני ואחרי ההברכה (B1 ו-B2, C1 ו-C2, D1 ו-D2,

שהפכו לנוסח B, C ו-D, בהתאמה) כמוצג בטבלה 10, נראה כי בנוסף לנוסח A1, אף נוסח B המאוחד שונה במובהק מיתר הנוסחים מלבד F1. בטבלה 11, 12 ו-13 מופיע פוסט-הוק על ציון חלק העברית, המתמטיקה והאנגלית, בהתאמה.

טבלה 9: פוסט-הוק מסוג HSD על ציון הבחינה הכללי

ציון ממוצע				נוסח
414.56			A	D2
410.17	C	B	A	C2
409.67	C		A	D1
408.80	C	B	A	F1
408.08	C		A	E1
405.28	C	B	A	C1
401.03		B		B1
400.43	C	B		B2
385.61	D			A1

טבלה 10: פוסט-הוק מסוג HSD על ציון הבחינה הכללי לאחר איחוד נוסחים

ציון ממוצע				נוסח
411.66			A	D
408.80		B	A	F1
408.68			A	C
408.08			A	E1
400.85		B		B
385.61	C			A1

טבלה 11: פוסט-הוק מסוג HSD על ציון חלק העברית

ציון ממוצע				נוסח
83.33			A	D2
82.51			B	F1
82.35			B	D1
81.17			B	E1
80.79		C	B	C2
78.37	D	C		C1
77.70	D			B2
77.60	D			B1
73.28	E			A1

טבלה 12: פוסט-הוק מסוג HSD על ציון החלק המתמטיקה

ציון ממוצע	נוסח		
83.70	B	A	C1
83.52		A	C2
83.08		A	B1
82.67	C	B	D2
82.67	C	B	B2
81.86	C	B	A1
81.61	C	B	D1
81.41	C	B	E1
80.62	C		F1

טבלה 13: פוסט-הוק מסוג HSD על ציון חלק האנגלית

ציון ממוצע	נוסח		
83.51		A	E1
83.05	B	A	F1
82.09	C	B	C1
82.04		B	D2
81.96		B	D1
81.74	C	B	C2
81.55	C	B	B2
81.34	C	B	B1
79.62	C		A1

השונוות הרבה ביותר בין הנוסחים ניכרה בחלק העברית, כאשר בחלק המתמטיקה ובחלק האנגלית ניכר יותר דמיון בין הנוסחים. החריגות של נוסח A1 וכן של נוסח B1 ו-B2 ניכרה בעיקר בחלק העברית.

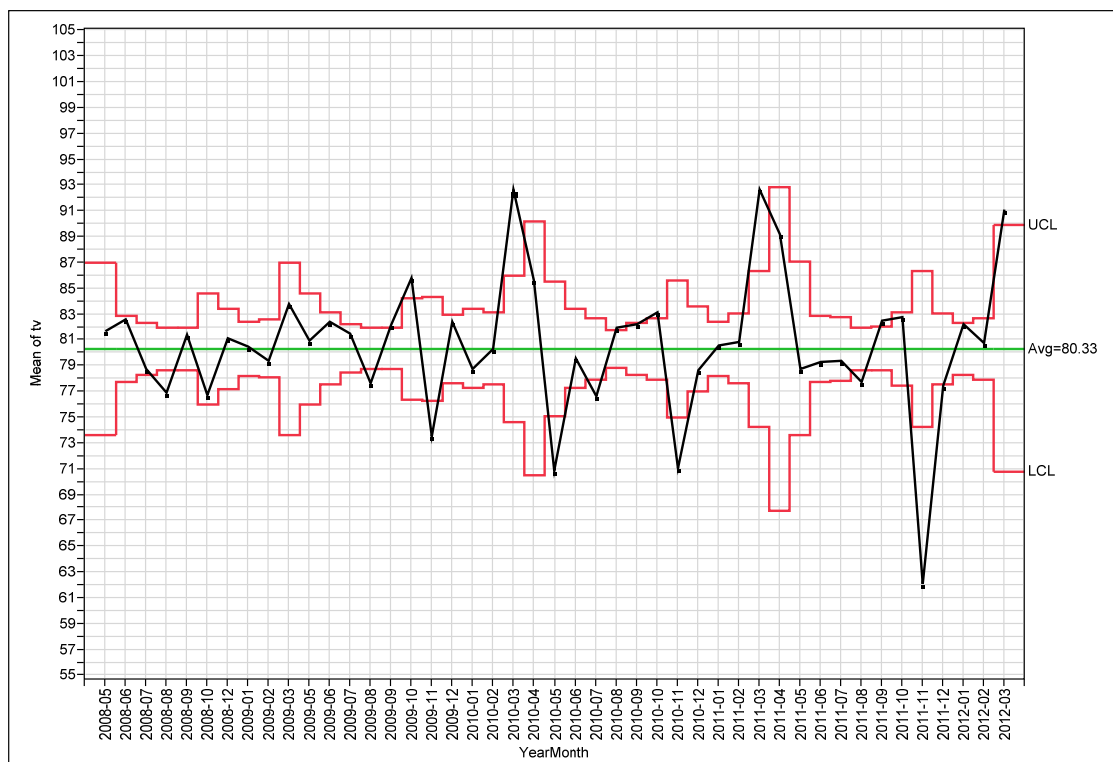
6. יציבות ציונים לאורך זמן

א. טבלאות בקרה מסוג שוהארט על הציונים

להלן ארבעה לוחות ובהם טבלאות בקרה מסוג שוהארט המציגים את ממוצעי ארבעת התחומים (כל תחום בגרף נפרד: עברית, מתמטיקה, אנגלית וציון הבחינה הכללי, לוחות 6-9, בהתאמה) על פני ציר הזמן (לפי חודשים, החל ממאי 2008 ועד מרץ 2012). כאקספלורציה ראשונית של נתונינו, בחרנו להתחיל עם טבלת בקרה בסיסית המכילה את כל השנים ואת כל הנוסחים.

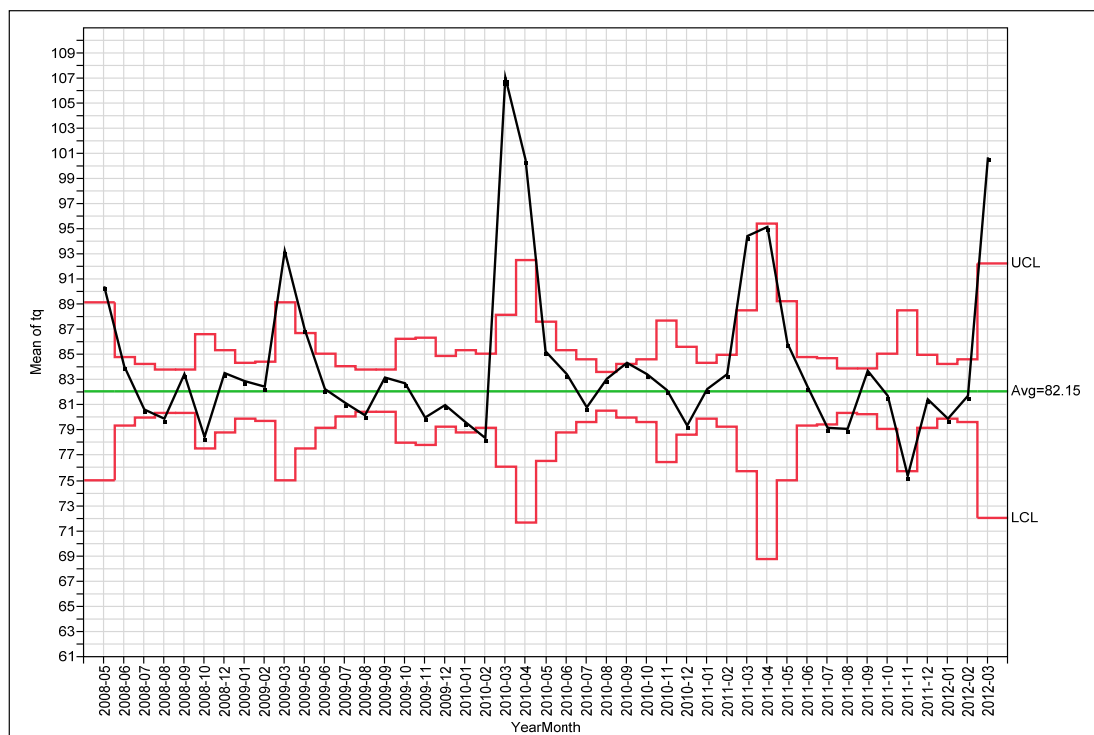
כפי שראינו לעיל בטבלה 2, הממוצעים וסטיות התקן בכל שנת בחינה בנפרד ומעבר לשנות בחינה הם דומים מאוד. קו הבסיס (Baseline) הינו ממוצע ציוני המבחן מעבר לארבעת השנים (הקו הירוק; הערך המצופה). כל נקודה מייצגת את ממוצע ציוני הנבחנים בתחום האמור באותו החודש (הנקודות מחוברות זו לזו באמצעות הקו השחור). סטיית התקן מעבר לחודשים וגודלי המדגם בכל חודש שימשו לחישוב הגבולות. הגבולות הינם 3 טעויות תקן מעל (Upper Control Limit – UCL) ומתחת (Lower Control Limit – LCL) לקו הבסיס (סטיות התקן לאחר תיקון לפי גודל המדגם – חלוקה בשורש N). להסבר מפורט יותר על אופן חישוב הגבולות, ר'נספח 3.

לוח 6: טבלת בקרה עבור ציון חלק העברית (N=24548)

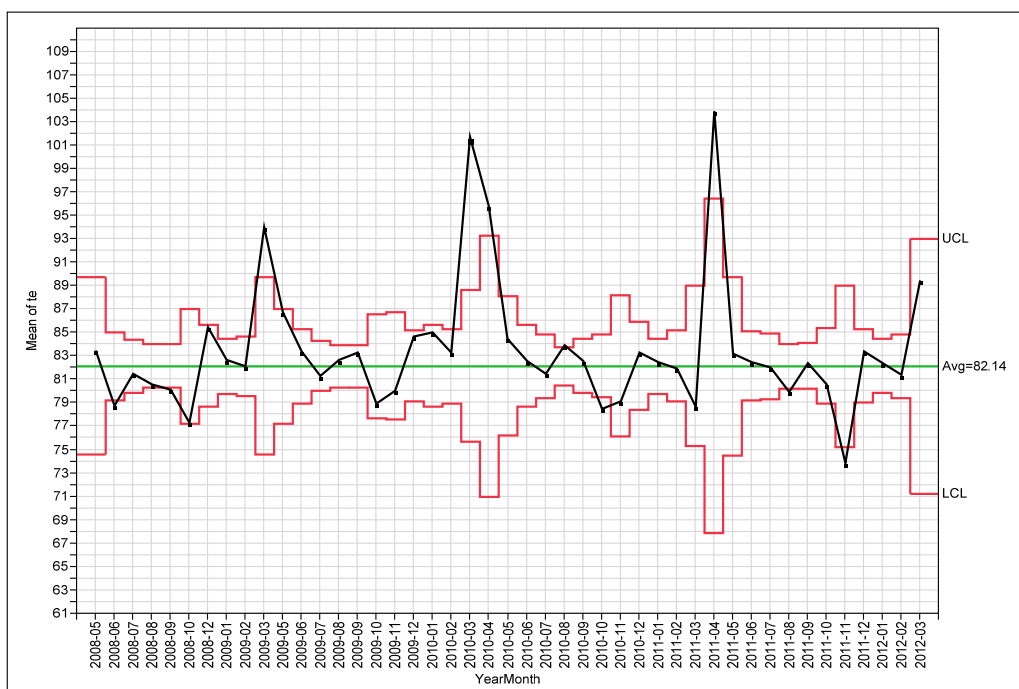
כפי שניתן לראות בגרף, לחלק העברית היו 17 מקרים של "יציאה משליטה" (Out of Control) מתוך 45 (37.8%), כאשר 8 מתוכם חרגו מעל לגבול העליון ו-9 מתוכם מתחת לגבול התחתון. לפירוט החריגות, ר' נספח 4.

לוח 7: טבלת בקרה עבור ציון חלק המתמטיקה (N=24548)

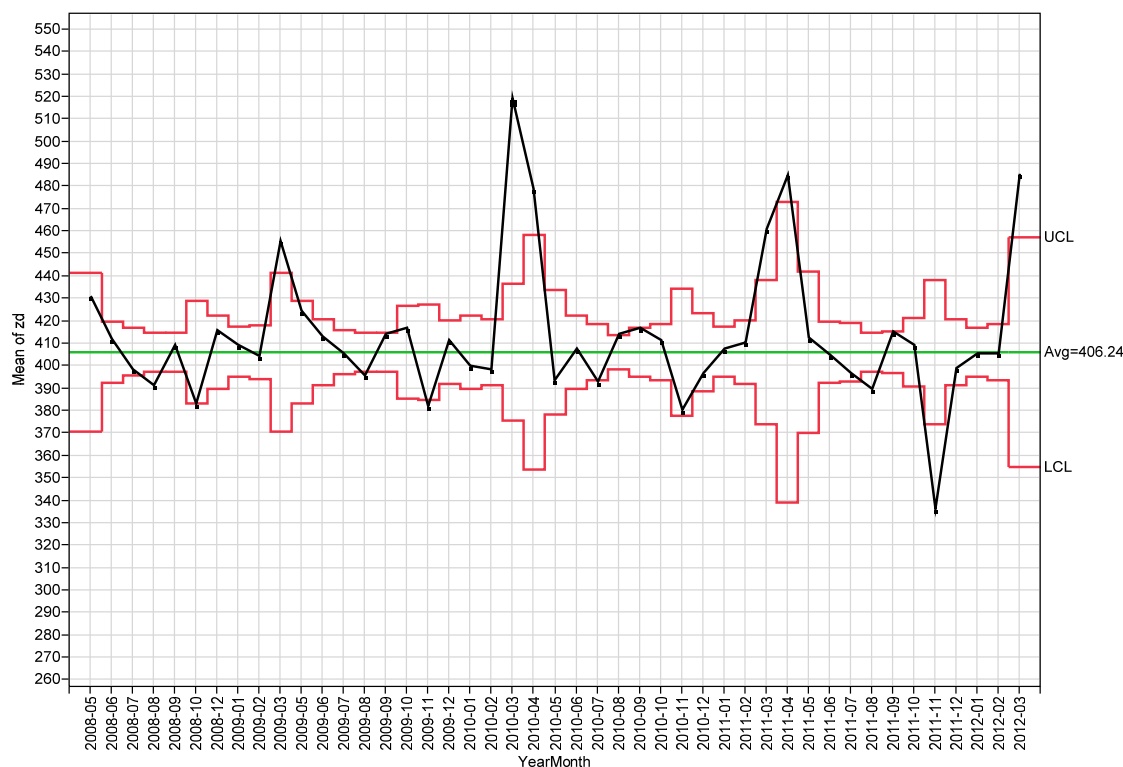
כפי שניתן לראות בגרף, לחלק המתמטיקה היו 14 מקרים של "יציאה משליטה" מתוך 45 (31.1%), כאשר 8 מתוכם חרגו מעל לגבול העליון ו-6 מתוכם מתחת לגבול התחתון. לפירוט החריגות, ר' נספח 4.

לוח 8: טבלת בקרה עבור ציון חלק האנגלית (N=24548)

כפי שניתן לראות בגרף, לחלק האנגלית היו 10 מקרים של "יציאה משליטה" מתוך 45 (22.2%), כאשר 5 מתוכם חרגו מעל לגבול העליון ו-5 מתוכם מתחת לגבול התחתון. לפירוט החריגות, ר' נספח 4.

לוח 9: טבלת בקרה עבור ציון הבחינה הכללי (N=24548)

לציון הבחינה הכללי היו 12 מקרים של "יציאה משליטה" מתוך 45 (26.7%), כאשר 7 מתוכם חרגו מעל לגבול העליון ו-5 מתוכם מתחת לגבול התחתון. לפירוט החריגות, ר' נספח 4.

להסתכלות מפורטת יותר שרטטנו גם טבלאות בקרה לכל נוסח בנפרד, טבלאות הבקרה המלאות בנספח 5.

ב. רגרסיה ליניארית על ציון הבחינה הכללי

נערך ניתוח רגרסיה מרובה על מנת לנבא את ציון הבחינה הכללי. המנבאים היו מגדר, הארכת זמן ומוסד אקדמי בו נבחנו המשתתפים. משוואת הרגרסיה נמצאה מובהקת, $R^2 = 0.17$, $\text{adjusted } R^2 = 0.17$, $F(40, 18710) = 84.46$, $p < 0.001$. בטבלה 14 מובהקות מקדמי המתאם של המנבאים באמצעות ניתוח שונות.

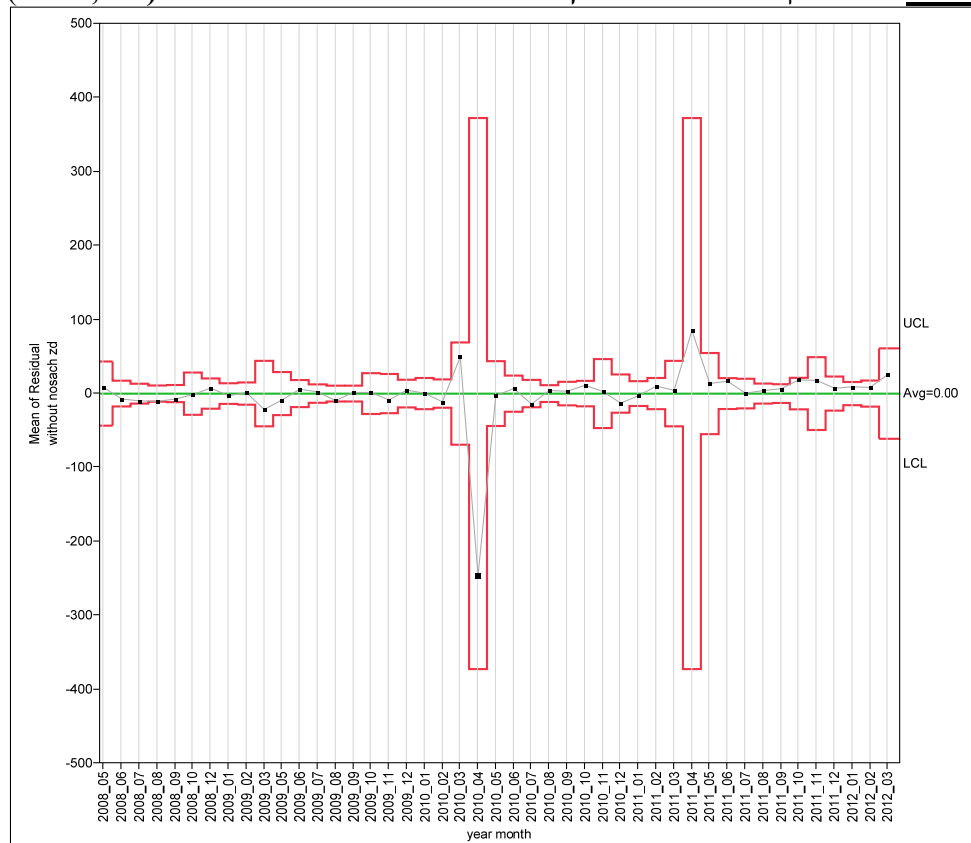
טבלה 14: מובהקות המקדמים ברגרסיה הליניארית לניבוי ציון הבחינה הכללי (N=18750)			
משתנה	df	F	Sig
מגדר	1, 18748	1081.06	<.0001
הארכת זמן	2, 18747	123.87	<.0001
מוסד אקדמי בו נבחנו המשתתפים	37, 18712	46.85	<.0001

בנספח 6 מוצג הפירוט המלא אודות מקדמי המתאם של תתי המנבאים, טעות התקן שלהם, מובהקותם באמצעות מבחן t ומקדמיהם המתוקננים, לרבות קו הבסיס. למרות ריבוי תתי המקדמים המובהקים, ערכי המקדמים המתוקננים שהתקבלו היו קטנים. המשתנים שנמצאו כמשפיעים ביותר כפי שבא לידי ביטוי בערכי ביתא גבוהים, הינם אישה ($\beta = -0.23$) קמפוס OJ ($\beta = 0.17$), קמפוס CL ($\beta = 0.15$), קמפוס MO ($\beta = -0.14$), קמפוס IT ($\beta = 0.13$), ללא תוספת זמן ($\beta = 0.11$) וקמפוס TO ($\beta = -0.10$).

ג. טבלת בקרה על השאריות של ציון הבחינה הכללי מהגרסיה הליניארית

בלוח 10 מוצגת טבלת בקרה מסוג שוהארט על השאריות (Residuals) של ציון הבחינה הכללי על פני ציר הזמן (לפי חודשים, החל ממאי 2008 ועד מרץ 2012) (Gutentag, 2013). חישוב השאריות נעשה כדלקמן: ההפרש בין הציון המנובא של כל נבחן על פי הרגרסיה הליניארית דלעיל לבין הציון הנצפה (הציון שהנבחן קיבל באמת). קו הבסיס (הערך המצופה) הוא ממוצע השאריות מעבר לחודשים, והוא כמובן שווה ל-0 מעצם הגדרת מודל הרגרסיה. כל נקודה מייצגת את ממוצע השאריות באותו החודש. הגבולות הינם 3 טעויות תקן מעל (Upper Control Limit – UCL) ומתחת (Lower – LCL Control Limit) לקו הבסיס (סטיות התקן לאחר תיקון לפי גודל המדגם – חלוקה בשורש N). להסבר מפורט יותר על אופן חישוב הגבולות, ר' נספח 3.

לוח 10: טבלת בקרה על שאריות ציון הבחינה הכללי ברגרסיה הליניארית (N=18,751)

מעיון בלוח ניכר כי אף נקודה אינה חורגת מחוץ לגבולות הבקרה (מיעוטן על הגבול ממש).

7. הישגי נבחנים חוזרים

בבחינות שבין 2008 (אפריל) ל-2012 (מרץ), היו במימ"ד 24,548 היבחנות. 23,949 מתוכם היו בחינות ראשונה. יתר העברות המבחן, 2.4% מסך הבחינות (N=599), היו בחינות חוזרות, כלומר, הועברו לנבחנים שכבר נבחנו בעבר בבחינת המימ"ד במהלך שנים אלה. בטבלה 15 מוצגת שכיחות מספר הבחינות של נבחני מימ"ד בשנות בחינה 2008-2012.

טבלה 15: שכיחות מספר הבחינות של נבחני מימ"ד בשנות בחינה 2008-2012

מספר הבחינות	שכיחות	אחוז
1	23,949	97.56
2	554	2.26
3	43	0.18
4	2	0.01
סה"כ	24,548	100

בטבלה 16 מוצגים ממוצע, סטיית תקן, מינימום, חציון, מקסימום ומספר נבחנים לפי מספר העברה (בחינה ראשונה, שנייה, שלישית ורביעית) ותחום (אנגלית, מתמטיקה, עברית וחציון הבחינה הכללי). בכל התחומים ניכרת מגמה של ירידה בציונים ככל שמספר החזרות על הבחינה עולה. חשוב לזכור, כי הנתונים המוצגים כאן הם נתונים בין-נבחניים ולא בתוך אותה קבוצת נבחנים (תוך-נבחניים); על כן, מגמת ירידה זו אינה מצביעה כי הנבחנים החוזרים יורדים בהישגיהם מבחינה לבחינה, אלא משקפת את העובדה שרמת ההישגים של הנבחנים הבוחרים לגשת לבחינה חוזרת נמוכה יחסית. זאת באופן טבעי, כיוון שנבחנים שהשיגו בבחינה ציון גבוה מספיק לצורכיהם אינם צריכים לשפר את ציונם ולא יטו לגשת ולהיבחן בשנית.

טבלה 16: ממוצע, סטיית תקן, מינימום, חציון, מקסימום ומספר נבחנים לפי מספר העברה ותחום בחינה 2008-2012

מספר העברה	תחום	ממוצע	סטיית תקן	מינימום	חציון	מקסימום	N
בחינה ראשונה	אנגלית	80.53	19.87	21	80	125	23,949
	מתמטיקה	82.32	21.27	19	81	126	
	עברית	82.33	23.27	25	80	125	
	כללי	407.38	106.90	50	404	650	
בחינה שנייה	אנגלית	73.13	18.27	25	73	125	554
	מתמטיקה	75.47	18.58	38	75	125	
	עברית	75.22	18.52	41	72	125	
	כללי	364.67	90.28	114	361	632	
בחינה שלישית	אנגלית	61.95	15.65	38	56	101	43
	מתמטיקה	69.00	19.52	42	67	125	
	עברית	67.40	16.50	47	61	108	
	כללי	312.91	78.86	172	310	503	
בחינה רביעית	אנגלית	55.50	10.61	48	55.5	63	2
	מתמטיקה	86.50	7.78	81	86.5	92	
	עברית	69.00	21.21	54	69	84	
	כללי	341.50	19.09	328	341.5	355	

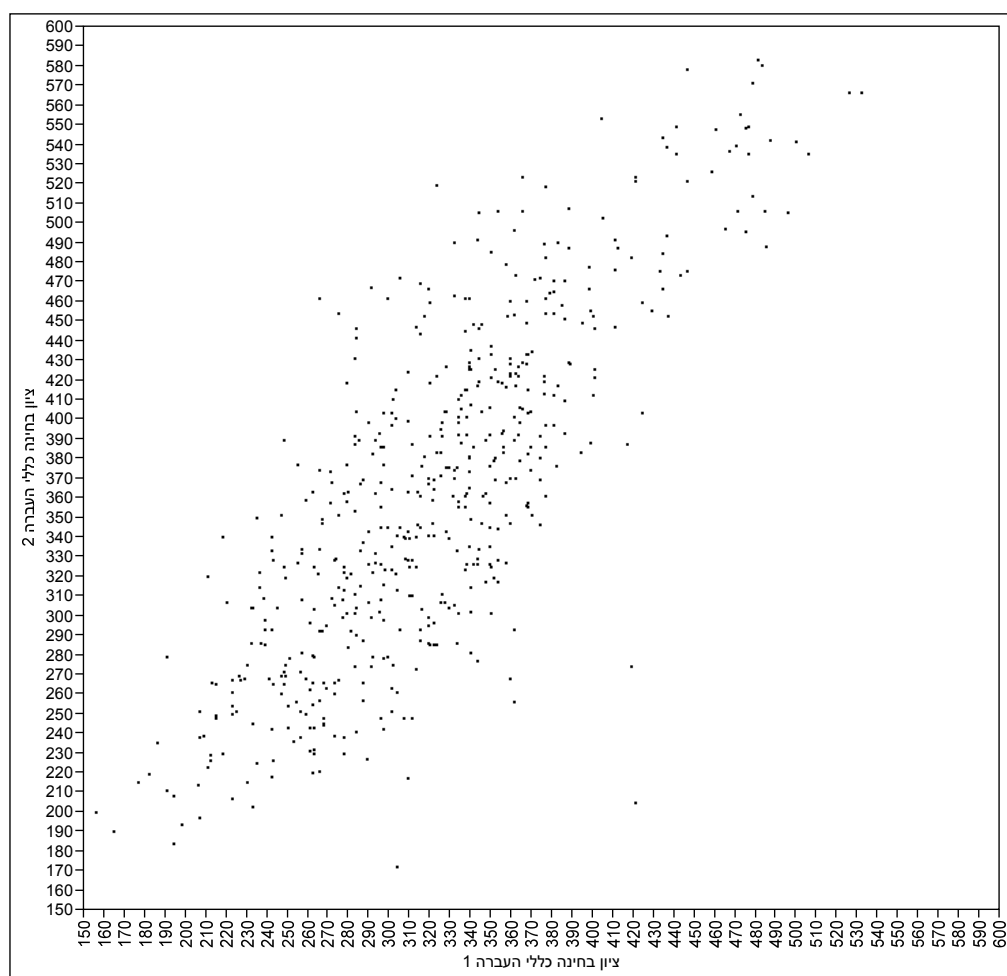
על מנת לעמוד על מידת השיפור בהישגים מבחינה לבחינה, יש לערוך בדיקה בתוך קבוצת הנבחנים החוזרים בלבד. בטבלה 17 מוצגים הפרשי ציון הבחינה הכללי של הנבחנים החוזרים בין העברות. מאחר ששני נבחנים בלבד ניגשו לבחינה 4 פעמים בתקופה האמורה לא הושוו נתוני ההעברה הרביעית עם יתר ההעברות.

טבלה 17: ממוצע, סטיית תקן, חציון, מתאם פירסון ומספר נבחנים של הפרשי ציון הבחינה הכללי בין העברות בשנות בחינה 2008-2012

הפרשי ציון הבחינה הכללי	ממוצע	סטיית תקן	חציון	מתאם פירסון	N
בין העברה 2 להעברה 1	41.93	56.05	39	0.78	554
בין העברה 3 להעברה 1	29.86	52.52	27	0.75	43
בין העברה 3 להעברה 2	13.88	50.02	13	0.77	

לוח 11 מציג בקרב הנבחנים החוזרים את הקשר בין ציון הבחינה הכללי בהעברה הראשונה לבין ציון הבחינה הכללי בהעברה השנייה.

לוח 11: הקשר בין ציון הבחינה הכללי בבחינה הראשונה לבין הבחינה השנייה בקרב הנבחנים החוזרים בשנות בחינה 2008-2012 (N=553)

בטבלה 18 מוצגים הפרשי זמני ההעברות בימים של הנבחנים החוזרים. מאחר ששני נבחנים בלבד לקחו את הבחינה 4 פעמים, לא הושוו נתוני ההעברה הרביעית עם יתר ההעברות.

טבלה 18: חציון, ממוצע, סטיית תקן ומספר נבחרים של הפרשי זמני ההעברות בימים בשנות בחינה 2008-2012

הפרשי ימים	חציון	ממוצע	סטיית תקן	N
בין העברה 2 להעברה 1	329	395	286	553
בין העברה 3 להעברה 1	341	475	227	43
בין העברה 3 להעברה 2	132	182	111	

מעקב אחר נוסחי הבחינה שנבחרים חוזרים מקבלים

49 נבחרים (0.2% מכלל הנבחרים, 8.9% מהנבחרים החוזרים) קיבלו את אותו נוסח פעמיים, כאשר 41 נבחרים קיבלו אותו נוסח בהעברה הראשונה והשנייה, 6 קיבלו אותו נוסח בהעברה הראשונה והשלישית, 1 קיבל את אותו נוסח בהעברה הראשונה והרביעית ו-1 קיבל את אותו נוסח בהעברה השנייה והרביעית. ממוצע משך הזמן בימים בין העברת הנוסחים הוזהים הינו 360.22 (סטיית תקן 146.15), חציון 346.00. משך הזמן המינימאלי בין שתי ההעברות 16 יום והמקסימאלי 820 יום, כאשר 20 מהנבחרים שקיבלו נוסחים זהים נבחנו באותה הבחינה פחות משנה לאחר שנבחנו בה לראשונה.

דיון

הדיון בעבודה זו מחולק בהתאם לפרקי התוצאות. בכל סעיף יש התייחסות לשגרת הבדיקה המומלצת כדי לבצע את בקרת האיכות המתאימה באופן שוטף. בשגרת העבודה, אם מתגלה נתון חריג תתקבל התראה ("הקפצת דגל") הדורשת התייחסות ובדיקה ממוקדת לסיבת הבעיה.

סטטיסטיקה תיאורית

הנוסחים שכרגע בשימוש שוטף הינם B2, C2 ו-D2 (החלו באותה תקופה – מאי 2010), E1 (הוותיק ביותר – מאי 2009) ו-F1 (החדש ביותר – מרץ 2011). אין הבדלים משמעותיים בין השנים בסטטיסטיים – ממוצע וסטיית תקן – של הציגונים המחושבים. יש חודשים בהם בשל מיעוט הנבחנים בשנות הבחינה השונות – כגון בחודש מרץ, אפריל ומאי (מספר הנבחנים בכל אחד מהחודשים נמוך מ-200) ובחודש נובמבר (מספר הנבחנים נמוך מ-250) – ישנו קושי בבקרה: הממוצע החודשי סוטה מהממוצע הכללי, וסטיית התקן תנודתית יותר. באשר למתאמים, נמצאו מתאמים בינוניים-גדולים בין כל חלקי המבחן: עברית, מתמטיקה ואנגלית, ובינם לבין ציון הבחינה הכללי.

דגימת נוסחים

לצורך המחקר אספנו נתונים על דגימת הנוסחים אשר לא נאספו קודם לכן. מעתה ואילך נרצה לאסוף נתונים כאלה באופן שגרתי.

שגרת עבודה: תתבצע בדיקה תקופתית. תהא "הקפצת דגל" אם נוסח מסוים לא נדגם בכלל, או במצב של דגימת יתר. בנוסף, תהיה התראה האם ההתפלגות בפועל של הנוסחים המועברים, כלומר "ההתפלגות המצויה", שונה במובהק מההתפלגות הרצויה (כפי שהוגדרה מראש) באמצעות מבחן חי בריבוע.

סדר הפרקים

לצורך המחקר הנוכחי, התמקדנו בנוסח D2 בשנת 2011. לא נמצא קשר בין מספר הפרק ומיקומו בבחינה, כך שכל פרק הופיע בכול המקומות האפשריים בבחינה. שגרת עבודה: תתבצע בדיקה תקופתית. תהא "הקפצת דגל" אם פרק מסוים מופיע מתחת/מעל לסף מסוים.

קושי הפריטים

לצורך המחקר הנוכחי, התמקדנו בנוסח E1 בשתי שנות בחינה שונות (שנת בחינה 2009 לעומת שנת בחינה 2011). נמצא שבשנת בחינה 2011 אחוז התשובות הנכונות הממוצע היה נמוך באופן מובהק בכאחוז משנת בחינה 2009. נראה כי אם כבר חלה תמורה מעבר לשנים, הרי שהנוסח שנבדק הפך לקשה יותר ולא לקל יותר. ממצא זה אף יכול להוות עדות נגד לדליפת פריטים. יתכן וירידה בהצלחה בבחינה נובעת משינויים באוכלוסיה הנבחנת לאורך השנים. בדיקות שגרה: בדיקה תקופתית. תהא "הקפצת דגל" אם נמצא פריט החורג באופן דרמטי בהשוואה לשנות בחינה קודמות ברמת הקושי.

שקילות הנוסחים

לכל חלק בחינה בנפרד (עברית, מתמטיקה, אנגלית וציון הבחינה הכללי), נמצא כי נוסחים שונים נבדלים אלו מאלו באופן מובהק בציונם הממוצע, אך גודל האפקט קטן. השונות הרבה ביותר בין הנוסחים ניכרה בחלק העברית, כאשר בחלק המתמטיקה ובחלק האנגלית היה דמיון רב יותר בין הנוסחים. מבחני המשך איששו החלטה קודמת להוריד את נוסח A1 ממחזור ההעברות כליל. כמו כן, בעקבות ניתוח זה נוסח B2 הורד ותוקן חלק העברית בו.

בדיקות שגרה: בחינה תקופתית של ההבדלים בין הנוסחים השונים. תהא "הקפצת דגל" באם נוסח ימצא שונה מיתר הנוסחים באחד מהתחומים או בציון הבחינה הכללי.

יציבות ציונים מעבר לזמן

א. טבלאות בקרה מסוג שוהארט על הציון הגולמי. בחודשים מרץ, אוגוסט וספטמבר היו הכי הרבה חריגות, ואילו בחודשים פברואר, יוני ודצמבר היו הכי מעט חריגות. אחוז החריגות נע בין 22-38%, כך שהחריגות הרבות ביותר נמצאו בחלק העברית, אחר כך בחלק המתמטיקה, אחר כך בציון הבחינה הכללי ולבסוף בחלק האנגלית. בחלק העברית היו יותר חריגות מתחת לגבול התחתון, בחלק המתמטיקה ובציון הכללי היו יותר חריגות מעל לגבול העליון, ואילו בחלק האנגלית מספר החריגות מעל ומתחת לגבול התחתון היה דומה.

בדיקות שגרה: ליצור מנגנון ("הקפצת דגל") שיתריע באופן תקופתי כאשר התצפיות בחודש/העברה מסוימים יוצאות מגבולות הבקרה.

ב. ניבוי ציון הבחינה הכללי באמצעות רגרסיה ליניארית. נמצא כי שלושה חזאים: מגדר, תוספת זמן ומוסד אקדמי בו התקיימה הבחינה (הנבחנים לרוב נבחנים במוסד בו הם מעוניינים ללמוד) מסבירים כמעט 20% מהשונות במשתנה ציון הבחינה הכללי בבחינת המימ"ד. רמות המשתנים שניבאו במידה הרבה ביותר הינם אישה, ללא תוספת זמן ומוסדות אקדמיים ייחודיים לאוכלוסיות ספציפיות (המגזר החרדי, המגזר הערבי ואוכלוסיה מוטית טכנולוגיה).

בדיקות שגרה: בחינת אחוז השונות המוסברת על ידי משוואת הרגרסיה, כך שחריגה משמעותית מאחוז השונות המוסברת שנמצא במחקר הנוכחי "תקפיץ דגל".

ג. טבלאות בקרה מסוג שוהארט עבור שאריות ציון הבחינה הכללי. כעת, בחנו האם השונות שלא הוסברה באמצעות מגדר, תוספת זמן ומוסד אקדמי היא "בשליטה" (In Control). עבור כל נבדק חושב ההפרש בין הציון האמיתי בבחינת המימ"ד לבין הציון שנבא לו באמצעות הרגרסיה הליניארית מסעיף ב'. משרטוט טבלת בקרה מסוג שוהארט על השאריות עלה כי עתה היו מעט מאוד חריגות מעל ומתחת לגבולות הבקרה. כך, שונות משתנה ציון הבחינה הכללי הוסברה באמצעות שלושת החזאים – מגדר, תוספת זמן ומוסד אקדמי, ואילו השונות שלא הוסברה על ידם (השונות הבלתי מוסברת) נמצאה "בשליטה".

בדיקות שגרה: ליצור מנגנון ("הקפצת דגל") שיתריע באופן תקופתי כאשר השאריות בחודש/העברה מסוימים יוצאות מגבולות הבקרה.

נבחנים חוזרים

מיעוט הבחינות (2%, N=599) היו בחינות חוזרות (ככל הנראה מאחר שהבחינה היא "בסיכון נמוך"). באופן טבעי, רמת ההישגים של הנבחנים הבוחרים לגשת לבחינה חוזרת נמוכה יחסית. המתאם מבחן-מבחן חוזר בציון הבחינה הכללי בקרב נבחנים חוזרים נמצא גבוה. 9% מהנבחנים החוזרים (49 נבחנים) קיבלו את אותו נוסח פעמים, כאשר ההפרש הממוצע בין ההעברות היה של כשנה בממוצע (20 מתוכם קיבלו את אותו נוסח בהפרש של פחות משנה).

בדיקות שגרה: שיפור הנבחנים החוזרים יבחן באופן שגרתי; ליצור מנגנון שימנע מנבחן לקבל את אותו הנוסח, או שיתריע בדעיכה ("הקפצת דגל") כי נבחן קיבל את אותו הנוסח.

משתנים מסבירים ומשתנים מבוקרים

את הסיבות לנתונים חריגים המתגלים בבקרה ניתן לחלק לשני סוגים. הסוג הראשון הינו משתנים מסבירים, המאפשרים להסביר נתונים הנראים חריגים כפועל יוצא מטבע האוכלוסייה המסוימת שעשתה את המבחן. הסוג השני הוא משתנים מבוקרים, המאפשרים להסביר נתונים הנראים חריגים כנובעים מנוסח המבחן או מבעיה טכנית או אחרת בכיול הציונים ובחישובם.

משתנים מסבירים

1. עונתיות:

א. **חודש העברה.** ישנם חודשי בחינה פופולאריים יותר (למשל, אוגוסט וספטמבר) וישנם חודשים פופולאריים פחות (למשל, מרץ ואפריל). בהתאמה, בזמני הבחינה המבוקשים יהיו יותר נבחנים מאשר בזמנים המבוקשים פחות (ר' גודל המדגם להלן). כמו כן, יתכן והנבחנים בחודשים השונים נבדלים זה מזה במוטיבציה שלהם להיבחן בהתאם לתאריך בו הם מתכוונים להירשם ללימודים.

ב. **גודל המדגם.** יש עונות בהם יש יותר/פחות נבחנים, בעיקר כתלות במועדי ההרשמה במוסדות האקדמיים. בשל סיבות סטטיסטיות (חוק המספרים הגדולים), נצפה לתנודות גבוהות יותר בציון הממוצע של הנבחנים ככל שמספר הנבחנים קטן יותר, ולהפך. גודל המדגם משפיע על מידת ייצוגיות המדגם.

2. **הבדלים בין אישיים.** בני אדם נבדלים אלו מאלו ביכולותיהם. תוצאות המבחנים מבטאות מגוון ביצועים זה.

3. **מוסד לימודים.** מבחן המימ"ד הועבר בתקופה הנבחנת ב-38 מוסדות אקדמיים בישראל הפרושים בכל רחבי הארץ, המלמדים תחומים שונים ואשר פונים לאוכלוסיות שונות. מאחר ונבחנים נוטים להיבחן במוסד בו ירצו ללמוד בעתיד, עושר המוסדות מרמז על עושר ההון האנושי בהם (ר' לעיל הבדלים בין אישיים). למשל, במדגם יש מוסדות טכנולוגיים גבוהים לצד מוסדות גבוהים לחינוך; מוסד גבוה למגזר הערבי לצד מוסד גבוה הפונה לאוכלוסייה יהודית-חרדית ועוד.

4. **תחום הבחינה.** הבחינה מודדת שלושה תחומים: עברית, מתמטיקה ואנגלית. ישנו מתאם בין שלושת תחומי הבחינה. מחד, נבחנים שונים נבדלים במידה בה הם טובים בכול תחום ותחום (ר' לעיל הבדלים בין אישיים); ומאידך, מעבר לנבחנים ניתן לראות מגמה לפיה הציון הממוצע בעברית נמוך מאשר הציון הממוצע באנגלית ובמתמטיקה. כמו כן, בעוד שבעברית ובמתמטיקה ההתפלגות היא נורמאלית בקירוב, באנגלית ההתפלגות הינה דו שיאית.

5. **נוסח הבחינה.** למרות שיש שאיפה שנוסחי הבחינה יהיו שקולים זה לזה, ואף לפני ההשקה מכילים ואומדים את הבחינות זו ביחס לזו, לעיתים נוסחי הבחינה אינם שקולים. למשל, נוסח A1 נתגלה עם הזמן כנוסח שמניב ציון ממוצע נמוך במובהק מאשר נוסחי הבחינה האחרים, ולכן הוסר מהמחזור כליל. כמו כן, נמצא כי נוסח B2 מפגין ציון ממוצע נמוך במובהק מנוסחי הבחינה האחרים בחלק העברית, ולכן הוסר מהמחזור לתיקון.
6. **בעיה טכנית.** כל הבדל נוסף שאינו יכול להיות מוסבר על ידי אחד מהגורמים הקודמים מעלה את ההשערה שיתכן ומקורו בבעיה טכנית כזו או אחרת. בעיה טכנית יכולה להיגרם בשל טעות מכונה או בשל טעות אנוש.

שגרת בקרות אוטומטית

- השלב הבא הינו בניית מערכת שתבקר את התהליך באופן אוטומטי. המערכת תפעל בשלושה שלבים:
- (א) **שליפת הנתונים ממערכת המידע לשרת.** הפקת נתונים מבסיס הנתונים באופן אוטומטי אחת לתקופה.
- (ב) **עיבוד הנתונים בשרת.** עיבוד הנתונים בכל תקופה על בסיס הבקרות שפותחו בדוח זה.
- (ג) **הפקת פלט.** הפקת דוח תקופתי המסכם את התוצאות, ומקפיץ התראות כפי שהוגדר בשגרת העבודה דלעיל.
- עם הזמן אפשר יהיה ללמוד את המערכת ולשפר אותה בשני מישורים: כוונן עדין (Fine Tuning) של גבולות הבקרה והכללים (Rules) לקבלת התראות מדויקות יותר מחד, ופיתוח השיטות הקיימות ושיטות חדשות מאידך.

מגבלות המחקר

המגבלה המרכזית במחקר זה הייתה הקושי האינהרנטי בבקרת איכות על ציוני מבחנים המועברים לקבוצות אוכלוסייה קטנות במועדים רבים. במחקר הנוכחי השתמשנו בשיטות ניטור ציונים לנתונים מסוג זה שפותחו בספרות ועל ידינו על מנת להתגבר ולהתמודד עם אופי הנתונים המיוחד.

כמו כן, המידע אודות המשקולות שהוקצו לנוסחים השונים לא נשמר בעבר באופן שוטף. כיום מידע זה נשמר לשגרת בדיקה עתידית. בנוסף, לא תמיד יש לנו נתונים דמוגרפיים מלאים לגבי הנבחנים, למשל נתון ה"מגדר" המשמש לניבוי במשוואת הרגרסיה, מאחר ומדובר בשדה רשות בטופס הבחינה.

מחקר עתידי – מימ"ד ובחינות נוספות

- נושאים נוספים שנרצה לבחון בהמשך מחקר זה ובמחקרים עתידיים:
- **שיפור בחינת סדר הפרקים.** בחינת האפשרות לשפר את הבדיקה הנוכחית על ידי עריכת מבחני מובהקות על כל פרק בנפרד, ולא לכל הפרקים גם יחד, כפי שנעשה במחקר זה.
  - **קישור לבחינת הפסיכומטרי.** בחינת הקשר בין הציון הפסיכומטרי לציון בבחינת המימ"ד, ושימוש בממצאים לבקרות.
  - **שיפור ניבוי ציון הבחינה הכללי באמצעות הרגרסיה ליניארית.** שיפור טיב הניבוי, למשל, על ידי הוספת חודש הבחינה כמשתנה דמה שיהווה מנבא נוסף; עריכת רגרסיה היררכית במקום מרובה לאמידת התרומה הסגולית של כל אחד מהמנבאים.

- **קיבוץ המכללות לצורך ניבוי.** קיבוץ המכללות השונות שבהן נערך המבחן על פי אופיין באמצעות ציון המימ"ד ו/הפסיכומטרי של הנבחנים, ושימוש בנתון זה כחזאי נוסף במשוואת הרגרסיה. נעשה ניסיון ראשוני לעשות כן באמצעות ניתוח אשכולות, אולם טרם עלה בידינו לקבץ את המוסדות באשכולות מובחנים מספיק וברי משמעות.

לסיכום, המחקר בוצע על נתוני עבר של בחינת המימ"ד, מתוך מטרה לבקר באופן מתמשך את הציונים בזמן אמת, ולפתח טכניקות בקרת איכות חדשות לבקרה עתידית. המחקר ממשיך מתוך כוונה לשפר את בדיקות בקרת האיכות שנעשו, ליישמן כשגרת בקרות אוטומטית, ולערוך בקרת איכות בפורמט זה גם על בחינות ליניאריות ואדפטיביות אחרות.

מקורות

- אללוף, א' ופרונטון, מ' (2012). נתונים על אודות בקרת איכות בבחינת מימ"ד. דוח פנימי שלא פורסם, מאל"ו.
- באומר, מ' גפני, נ' טורוול א' ושביד צ' (2010). *לוח סיכום בחינת מילד לשנים 2008-2009*. דו"ח פנימי שלא פורסם, מאל"ו.
- המרכז הארצי לבחינות ולהערכה (2013). אתר המרכז הארצי לבחינות ולהערכה. אוהזר ב-1.1.2013, מתוך: <https://www.nite.org.il/index.php/he/tests.html>
- Allalouf, A. (1999) *Scoring and Equating at the National Institute for Testing & Evaluation*. Research Report no. 269, Jerusalem: NITE.
- Allalouf, A. (2007). An NCME instructional module on quality control procedures in the scoring, equating, and reporting of test scores. *Educational Measurement: Issues and Practice*, 26(1), 36-46.
- Deming, W. E. (1982). *Out of the crisis*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Gutentag, T. (October, 2013). "Quality Control Measures for Scoring Continuously Administered Tests". Paper presented at the 39th Annual IAEA Conference, Tel-Aviv, Israel.
- Kolen, M. J., & Brennan, R. L. (2004). Chapter 8: Practical issues in equating. *Test equating: Linking and scaling* (pp. 268-328). New York: Springer.
- Lee, Y., & von Davier, A. A. (2013). Monitoring Scale Scores over Time via Quality Control Charts, Model-Based Approaches, and Time Series Techniques. *Psychometrica*.
- Montgomery, D. C. (2009). *Introduction to statistical quality control, sixth edition*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Schafer, W. D., Coverdale, B. J., Luxenberg, H., & Jin, Y. (2011). Quality Control Charts in Large-Scale Assessment Programs. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 16(15). [Available online: <http://pareonline.net/getvn.asp?v=16&n=15>.
- Shewhart, W. A. (1931). *Economic Control of Quality of Manufactured Product*. New York: Van Nostrand.
- Shewhart, W. A. (1939). *Statistical Method from the Viewpoint of Quality Control*. W.E. Deming (Ed.). Washington DC: Department of Agriculture.
- Wild, C. L., and Ramaswamy, R. (Eds.) (2008). *Improving Testing: Applying Process Tools and Techniques to Assure Quality*. New York: Lawrence Erlbaum Associates.

נספח 1 – שיטות לבקרת איכות

Harmonic Regression – רגרסיה שבה המשתנים המנבאים הינם פונקציות טריגונומטריות (ולכן מחזוריות) של זמן. רגרסיה כזו מאפשרת בניית מודל לנתונים עונתיים.

Cumulative Sum (CUSUM) Control Charts – מיועדת לאיתור מהיר של שינוי קבוע, אפילו לא מאוד בולט, בערכו הממוצע של מדד מסוים. כל נתון שמתקבל מושווה לנתון קיצוני (נמוך ביותר או גבוה ביותר) שהתקבל עד כה. המדד עבור נקודת זמן מסוימת הוא החרגה המצטברת ביחס לערך מטרה מסוים. כשהחרגה עולה על סף מוגדר, ניתן לזהות שינוי מגמתי בנתונים.

Time Series Models – הניתוח מיועד למטרה כפולה: (1) ניתוח חד מימדי של נתונים שמתקבלים לאורך זמן, דבר המאפשר לאתר מגמות ועונתיות, לנכות אותם, וכך לזהות חריגה מערך הצפוי. ישנו עניין מיוחד בקשר בין נתונים בנקודות זמן ספציפית לבין נתונים בנקודות הזמן הסמוכות אליה. (2) ניתוח נתוני פאנל, המאפשר לגלות קשרים בין משתנה הזמן למשתנים אחרים תלויי זמן.

Change-Point Models – רגרסיה המיועדת לבחון מהי נקודת הזמן שבה ההתפלגות של הנתונים משתנה. מתאימה מודלים מהתפלגויות שונות לקטעי זמן שונים בנתונים, כאשר השאלה בה מתעניינים היא מהן "נקודות המעבר" בין ההתפלגויות.

Mixed-Model ANOVA – שיטה בה ניתן לבחון גורמים קטגוריאליים העשויים להשפיע על הבדלים בין מדידות שנעשו בנקודות זמן שונות, ולאחר אינטראקציות בין הגורמים המשפיעים לבין עצמם, ובין הגורמים המשפיעים לזמן המדידה.

נספח 2 – התפלגות נוסחי הבחינה בכול חודש באחוזים

נוסה באחוזים										חודש-שנה
F1	D2	C2	B2	A1	E1	D1	C1	B1	N	
0	0	0	0	0	0	46	0	54	78	2008-05
0	0	0	0	0	0	52	0	48	531	2008-06
0	0	0	0	0	0	51	0	49	866	2008-07
0	0	0	0	0	0	49	0	51	1303	2008-08
0	0	0	0	0	0	47	0	53	1292	2008-09
0	0	0	0	0	0	57	0	43	188	2008-10
0	0	0	0	0	0	51	0	49	366	2008-12
0	0	0	0	0	0	43	0	57	791	2009-01
0	0	0	0	0	0	40	0	60	688	2009-02
0	0	0	0	0	0	37	0	63	78	2009-03
0	0	0	0	0	50	22	0	28	186	2009-05
0	0	0	0	0	26	66	0	8	449	2009-06
0	0	0	0	0	42	44	0	15	987	2009-07
0	0	0	0	0	45	21	14	19	1358	2009-08
0	0	0	0	0	64	4	25	8	1353	2009-09
0	0	0	0	0	55	24	21	0	227	2009-10
0	0	0	0	0	69	19	12	0	216	2009-11
0	0	0	0	0	56	38	6	0	491	2009-12
0	0	0	0	0	75	14	11	0	367	2010-01
0	0	0	0	0	77	16	8	0	450	2010-02
0	0	0	0	0	79	15	6	0	107	2010-03
0	0	0	0	0	86	8	6	0	36	2010-04
0	16	16	20	23	9	3	5	6	128	2010-05
0	16	26	28	22	10	0	0	0	367	2010-06
0	14	21	26	27	12	0	0	0	618	2010-07
0	31	13	13	12	31	0	0	0	1636	2010-08
0	31	12	10	14	34	0	0	0	846	2010-09
0	27	14	11	13	35	0	0	0	626	2010-10
0	24	10	6	12	48	0	0	0	123	2010-11
0	33	13	13	13	29	0	0	0	318	2010-12
0	35	13	15	13	24	0	0	0	791	2011-01
0	35	13	12	12	28	0	0	0	481	2011-02
0	21	13	16	14	38	0	0	0	96	2011-03
18	9	9	14	23	27	0	0	0	22	2011-04
6	13	12	18	38	13	0	0	0	77	2011-05
13	15	14	13	27	18	0	0	0	520	2011-06
14	13	14	15	29	14	0	0	0	564	2011-07
20	19	10	12	22	18	0	0	0	1244	2011-08
24	28	13	12	2	21	0	0	0	1206	2011-09
25	23	12	13	0	27	0	0	0	436	2011-10
23	22	16	12	0	27	0	0	0	95	2011-11
25	28	12	12	0	23	0	0	0	457	2011-12
25	25	13	13	0	24	0	0	0	834	2012-01
24	24	13	14	0	25	0	0	0	617	2012-02
24	16	18	13	0	29	0	0	0	38	2012-03

נספח 3 – אופן חישוב הגבולות

השתמשו ב-X-Bars בלבד

Control Limits for $\bar{X}$ - and R-charts

JMP generates control limits for $\bar{X}$ - and R-charts as follows.

$$\text{LCL for } \bar{X} \text{ chart} = \bar{X}_{\text{w}} - \frac{k\hat{\sigma}}{\sqrt{n_i}}$$

$$\text{UCL for } \bar{X} \text{ chart} = \bar{X}_{\text{w}} + \frac{k\hat{\sigma}}{\sqrt{n_i}}$$

$$\text{LCL for R-chart} = \max(d_2(n_i)\hat{\sigma} - kd_3(n_i)\hat{\sigma}, 0)$$

$$\text{UCL for R-chart} = d_2(n_i)\hat{\sigma} + kd_3(n_i)\hat{\sigma}$$

Center line for R-chart: By default, the center line for the ith subgroup, where k is the number of subgroups, indicates an estimate of the expected value of R_i , which is computed as $d_2(n_i)\hat{\sigma}$, where $\hat{\sigma}$ is an estimate of σ . If you specify a known value (σ_0) for σ , the central line indicates the value of $d_2(n_i)\sigma_0$. Note that the central line varies with n_i .

The standard deviation of an $\bar{X}$ /R chart is estimated by

$$\hat{\sigma} = \frac{\frac{R_1}{d_2(n_1)} + \dots + \frac{R_N}{d_2(n_N)}}{N}$$

where

$\bar{X}_{\text{w}}$ = weighted average of subgroup means

σ = process standard deviation

n_i = sample size of ith subgroup

$d_2(n)$ is the expected value of the range of n independent normally distributed variables with unit standard deviation

$d_3(n)$ is the standard error of the range of n independent observations from a normal population with unit standard deviation

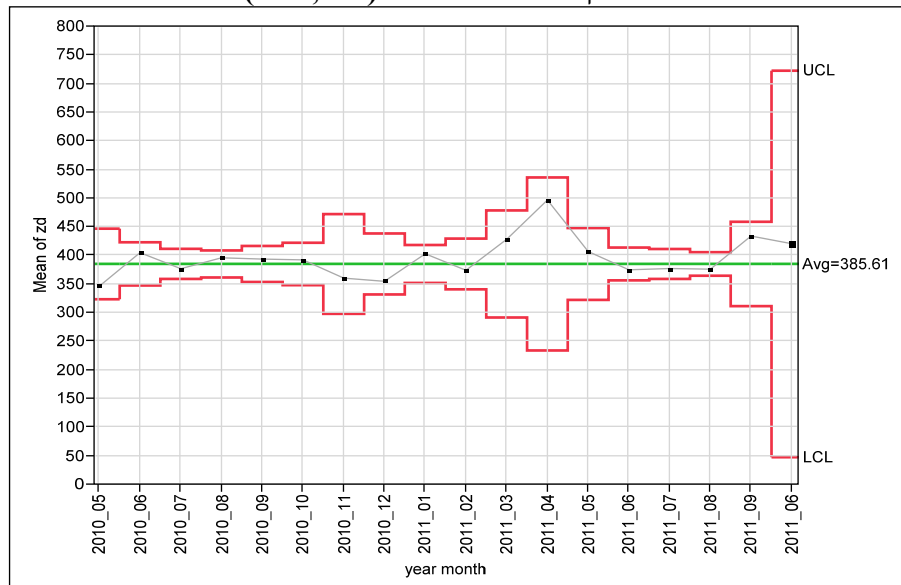
N is the number of subgroups for which $n_i \geq 2$

נספח 4 – "מחוץ לשליטה"

תחום	חודש-שנה	N	ממוצע	סטיית תקן	UCL	LCL	מעל UCL או מתחת LCL?
אנגלית	2009-03	78	94.03	19.99	90.02	74.26	above
	2010-03	107	101.76	17.03	88.87	75.42	above
	2010-04	36	95.83	17.05	93.74	70.54	above
	2010-08	1636	83.94	23.86	83.86	80.42	above
	2011-04	22	103.91	12.39	96.98	67.31	above
	2008-06	531	78.78	23.29	85.16	79.12	below
	2008-09	1292	80.10	22.17	84.08	80.21	below
	2010-10	626	78.46	23.51	84.92	79.36	below
	2011-08	1244	79.90	23.79	84.12	80.17	below
	2011-11	95	73.88	16.23	89.28	75.00	below
מתמטיקה	2008-05	78	90.51	22.86	89.36	74.93	above
	2009-03	78	93.32	25.61	89.36	74.93	above
	2009-05	186	87.01	22.14	86.82	77.47	above
	2010-03	107	107.06	16.05	88.30	75.99	above
	2010-04	36	100.50	18.69	92.76	71.53	above
	2010-09	846	84.44	21.79	84.34	79.96	above
	2011-03	96	94.44	23.43	88.65	75.64	above
	2012-03	38	100.71	15.43	92.48	71.81	above
	2008-08	1303	79.98	20.29	83.91	80.38	below
	2009-08	1358	80.26	20.58	83.87	80.42	below
	2010-02	450	78.43	21.61	85.15	79.14	below
	2011-07	564	79.19	19.84	84.83	79.46	below
	2011-08	1244	79.13	20.73	83.95	80.34	below
	2011-11	95	75.43	17.89	88.68	75.61	below
עברית	2009-09	1353	82.12	20.00	81.95	78.71	above
	2009-10	227	85.84	21.07	84.28	76.37	above
	2010-03	107	92.70	16.75	86.09	74.56	above
	2010-08	1636	81.93	19.61	81.80	78.85	above
	2010-10	626	83.16	20.96	82.71	77.94	above
	2011-03	96	92.71	20.49	86.41	74.24	above
	2011-09	1206	82.47	20.53	82.04	78.61	above
	2012-03	38	91.16	17.59	90.00	70.66	above
	2008-08	1303	76.96	18.52	81.98	78.67	below
	2009-08	1358	77.64	18.60	81.94	78.71	below
	2009-11	216	73.53	23.64	84.38	76.27	below
	2010-05	128	70.89	22.18	85.60	75.06	below
	2010-07	618	76.63	20.32	82.72	77.93	below
	2010-11	123	71.04	24.38	85.70	74.95	below
	2011-08	1244	77.71	19.45	82.02	78.64	below
	2011-11	95	62.11	17.79	86.44	74.21	below
	2011-12	457	77.43	21.77	83.12	77.54	below
ציון הבחינה הכללי	2009-03	78	455.59	123.01	442.51	369.97	above
	2010-03	107	519.18	77.81	437.20	375.27	above
	2010-04	36	479.39	91.81	459.62	352.85	above
	2010-08	1636	414.47	104.89	414.16	398.32	above
	2011-03	96	461.03	106.75	438.93	373.55	above
	2011-04	22	485.14	74.53	474.53	337.95	above
	2012-03	38	485.63	82.84	458.20	354.28	above
	2008-08	1303	391.21	100.96	415.11	397.36	below
	2009-08	1358	395.88	102.10	414.93	397.55	below
	2009-11	216	382.47	118.86	428.03	384.44	below
	2011-08	1244	390.06	105.26	415.32	397.16	below
	2011-11	95	336.57	86.08	439.10	373.37	below

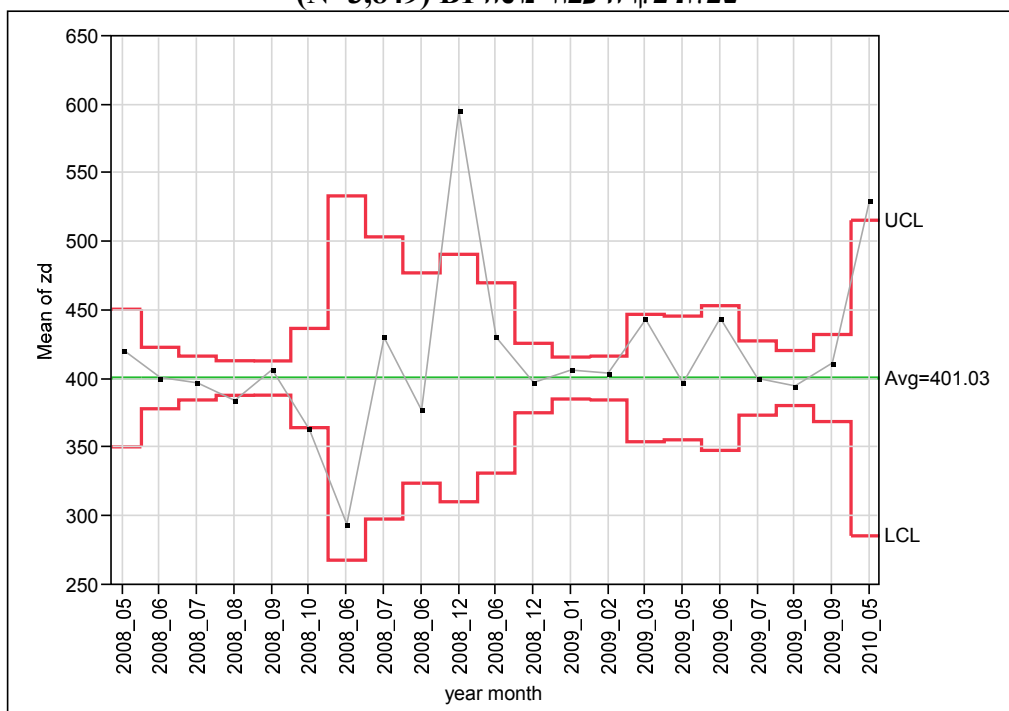
נספח 5 – טבלאות בקרה לכל נוסח בנפרד

טבלת בקרה עבור נוסח A1 (N=1,542)

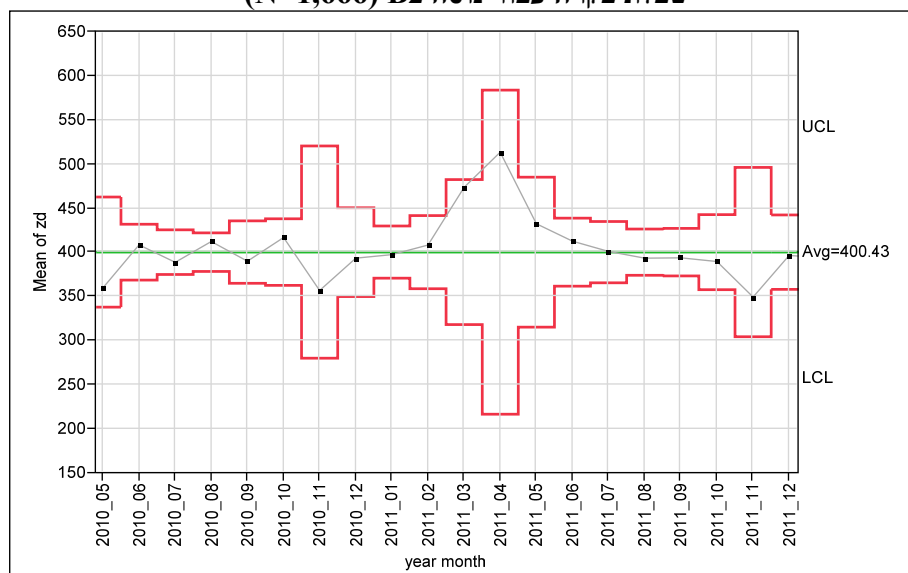
חודש-שנה	N	ממוצע ציון הבחינה הכללי
2010_05	30	346.8000
2010_06	80	405.2625
2010_07	165	377.3879
2010_08	204	396.3676
2010_09	115	394.1043
2010_10	83	392.7711
2010_11	15	360.8667
2010_12	40	355.2000
2011_01	104	403.3173
2011_02	58	374.5172
2011_03	13	428.6923
2011_04	5	497.4000
2011_05	29	407.2414
2011_06	141	375.6099
2011_07	166	377.5301
2011_08	273	376.6374
2011_09	21	434.3810

טבלת בקרה עבור נוסח B1 (N=3,849)

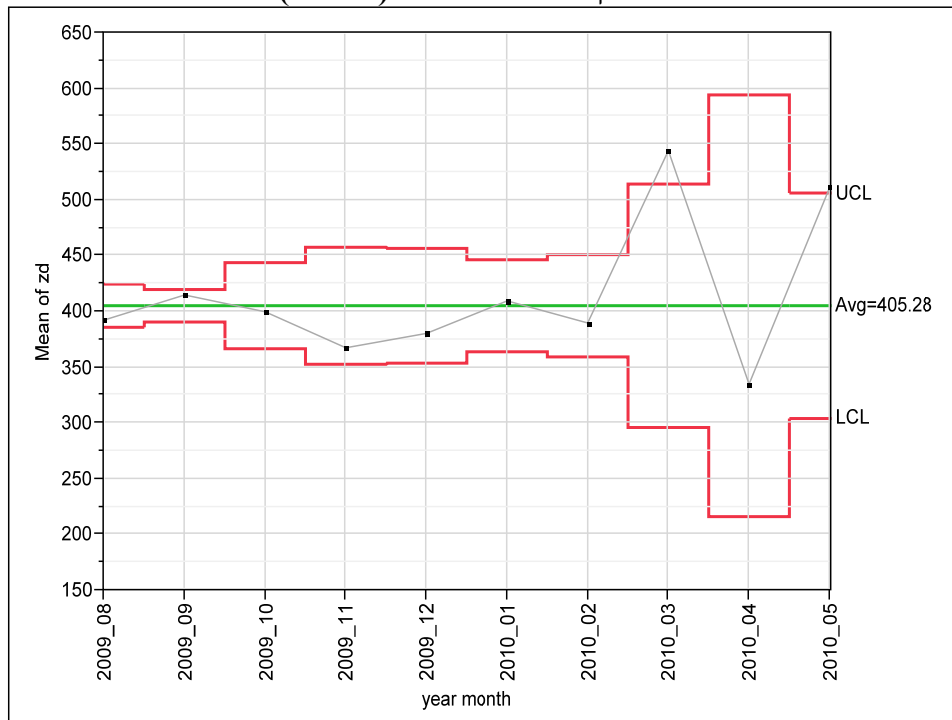
ממוצע ציון הבחינה הכללי	N	חודש-שנה
421.8095	42	2008_05
399.8210	257	2008_06
398.3153	425	2008_07
384.6541	662	2008_08
407.162	679	2008_09
363.3457	81	2008_10
412.1742	178	2008_12
406.8524	454	2009_01
404.6223	413	2009_02
443.7755	49	2009_03
397.4231	52	2009_05
444.6053	38	2009_06
400.7431	144	2009_07
395.3206	262	2009_08
411.9524	105	2009_09
530.6250	8	2010_05

טבלת בקרה עבור נוסח B2 (N=1,666)

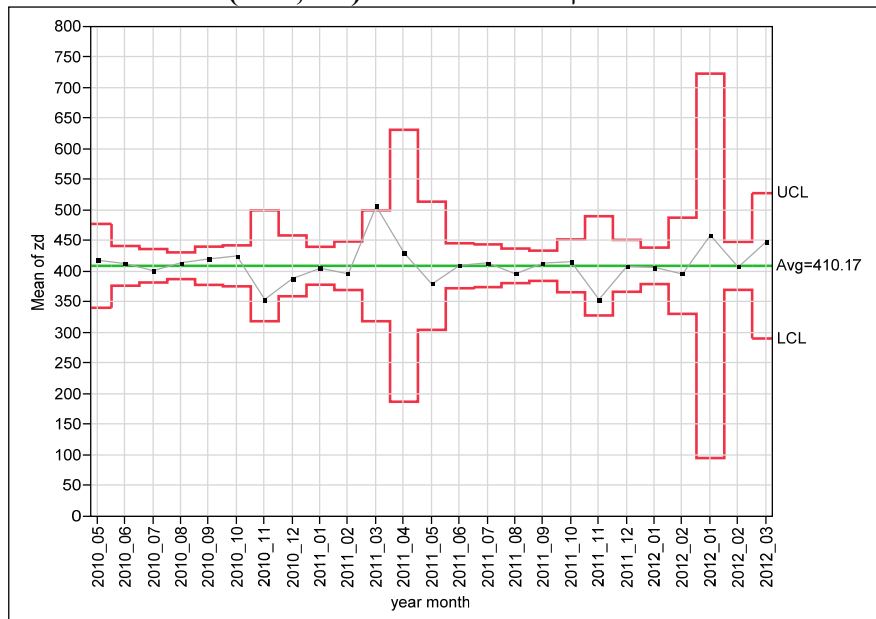
ממוצע ציון הבחינה הכללי	N	חודש-שנה
359.8846	26	2010_05
408.6337	101	2010_06
388.9114	158	2010_07
412.4245	212	2010_08
390.2346	81	2010_09
416.9437	71	2010_10
357.0000	7	2010_11
393.6000	40	2010_12
397.5086	116	2011_01
408.4407	59	2011_02
473.8667	15	2011_03
513.6667	3	2011_04
432.5714	14	2011_05
412.8824	68	2011_06
401.2976	84	2011_07
393.6803	147	2011_08
393.9500	140	2011_09
389.8750	56	2011_10
349.6364	11	2011_11
396.6667	57	2011_12
394.0183	109	2012_01
405.0465	86	2012_02
471.2000	5	2012_03

טבלת בקרה עבור נוסח C1 (N=720)

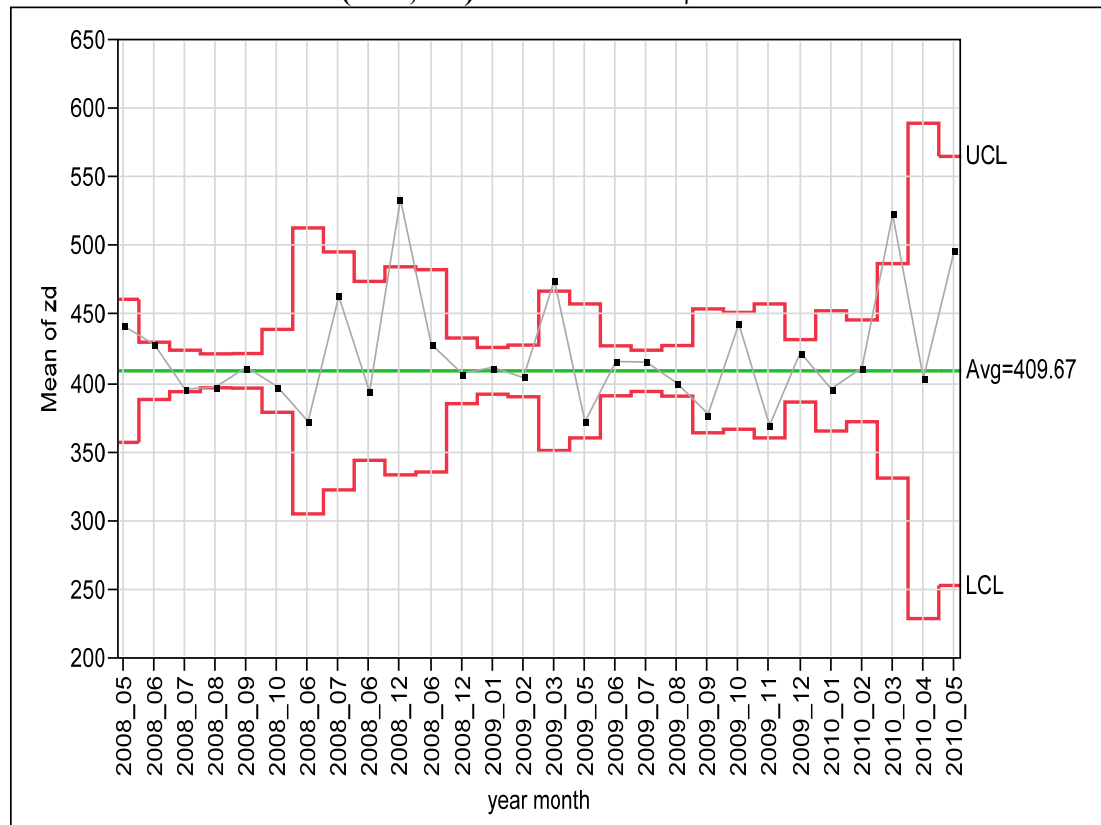
חודש-שנה	N	ממוצע ציון הבחינה הכללי
2009_08	191	392.4660
2009_09	337	414.9496
2009_10	48	399.9167
2009_11	26	367.5769
2009_12	27	380.4815
2010_01	42	409.6429
2010_02	34	389.8235
2010_03	6	544.3333
2010_04	2	335.0000
2010_05	7	511.1429

טבלת בקרה עבור נוסח C2 (N=1,645)

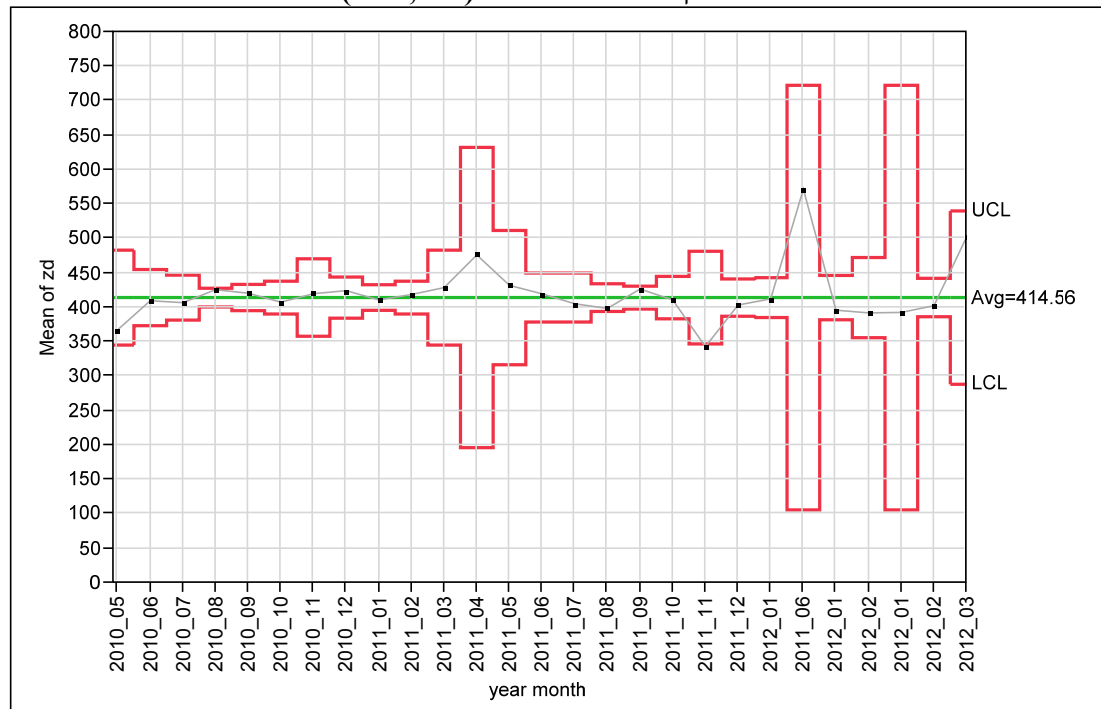
ממוצע ציון הבחינה הכללי	N	חודש-שנה
419.3810	21	2010_05
413.8617	94	2010_06
402.3864	132	2010_07
415.2271	207	2010_08
421.4455	101	2010_09
426.2386	88	2010_10
355.2500	12	2010_11
389.4000	40	2010_12
406.3107	103	2011_01
397.0317	63	2011_02
507.7500	12	2011_03
431.5000	2	2011_04
380.2222	9	2011_05
410.7808	73	2011_06
415.0988	81	2011_07
397.0242	124	2011_08
414.5776	161	2011_09
416.9811	53	2011_10
355.2000	15	2011_11
409.0182	55	2011_12
407.8929	112	2012_01
405.6750	80	2012_02
449.4286	7	2012_03

טבלת בקרה עבור נוסח D1 (N=4,476)

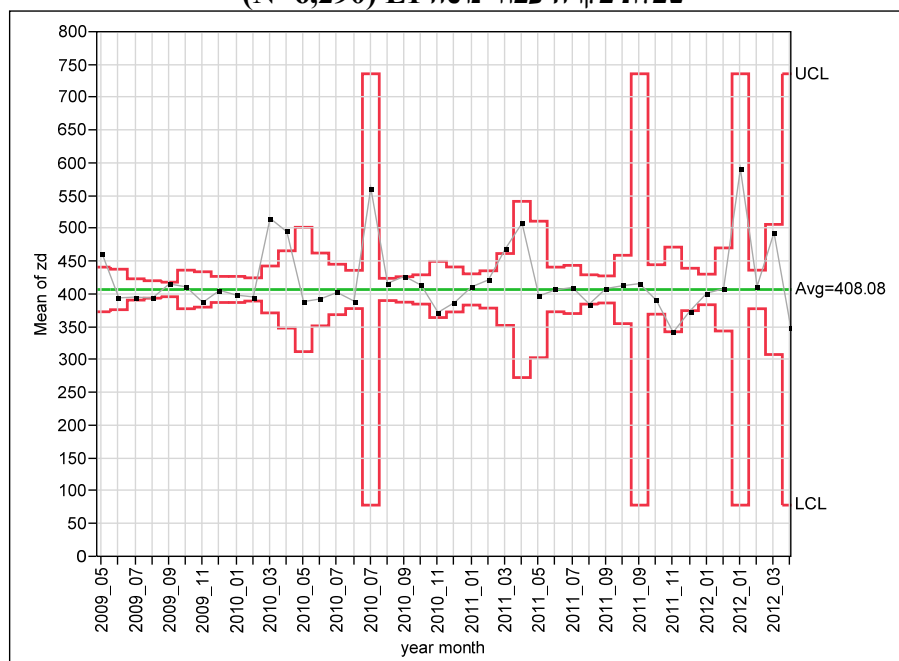
ממוצע ציון הבחינה הכללי	N	חודש-שנה
442.3611	36	2008_05
424.2117	274	2008_06
398.2812	441	2008_07
397.9766	641	2008_08
412.4812	613	2008_09
398.2150	107	2008_10
419.2447	188	2008_12
412.3056	337	2009_01
404.8000	275	2009_02
475.5517	29	2009_03
372.6098	41	2009_05
416.4696	296	2009_06
416.1316	433	2009_07
400.6701	288	2009_08
378.2708	48	2009_09
443.7963	54	2009_10
370.0244	41	2009_11
423.1376	189	2009_12
396.5882	51	2010_01
411.9437	71	2010_02
523.3125	16	2010_03
404.3333	3	2010_04
496.7500	4	2010_05

טבלת בקרה עבור נוסח D2 (N=3,062)

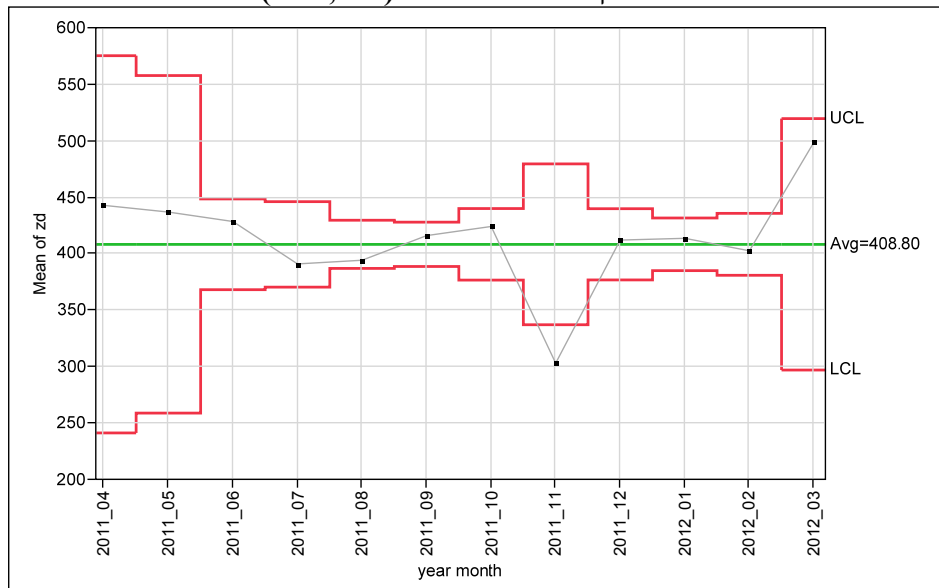
חודש-שנה	N	ממוצע ציון הבחינה הכללי
2010_05	20	367.7500
2010_06	57	409.9298
2010_07	89	407.1798
2010_08	514	426.0603
2010_09	262	420.9008
2010_10	167	407.8623
2010_11	30	420.1333
2010_12	106	424.6226
2011_01	276	411.1377
2011_02	167	419.0180
2011_03	20	429.0000
2011_04	2	476.5000
2011_05	10	432.2000
2011_06	76	421.9868
2011_07	75	405.6133
2011_08	236	398.9280
2011_09	342	427.0409
2011_10	100	411.1000
2011_11	21	343.3810
2011_12	129	403.6047
2012_01	207	405.3913
2012_02	150	400.8267
2012_03	6	502.8333

טבלת בקרה עבור נוסח E1 (N=6,290)

ממוצע ציון הבחינה הכללי	N	חודש-שנה
463.0323	93	2009_05
394.9391	115	2009_06
396.5732	410	2009_07
394.9449	617	2009_08
416.3882	863	2009_09
412.1680	125	2009_10
388.4966	149	2009_11
406.6182	275	2009_12
399.4453	274	2010_01
396.8087	345	2010_02
516.6235	85	2010_03
495.9677	31	2010_04
389.7500	12	2010_05
393.6000	35	2010_06
405.7432	74	2010_07
410.4870	499	2010_08
428.2509	287	2010_09
414.5714	217	2010_10
373.0508	59	2010_11
388.3913	92	2010_12
412.0156	192	2011_01
422.5746	134	2011_02
469.5833	36	2011_03
509.3333	6	2011_04
398.2000	10	2011_05
407.5269	93	2011_06
411.0750	80	2011_07
385.7306	219	2011_08
409.3504	254	2011_09
399.1810	116	2011_10
342.6923	26	2011_11
375.3077	104	2011_12
403.2200	200	2012_01
412.4079	152	2012_02
494.7273	11	2012_03

טבלת בקרה עבור נוסח F1 (N=1,298)

חודש-שנה	N	ממוצע ציון הבחינה הכללי
2011_04	4	443.2500
2011_05	5	437.4000
2011_06	69	429.0145
2011_07	78	391.3846
2011_08	245	394.6367
2011_09	288	416.5625
2011_10	111	424.6126
2011_11	22	303.5909
2011_12	112	412.6161
2012_01	206	414.1068
2012_02	149	403.0000
2012_03	9	499.2222

נספח 6 – מקדמי מתאם רגרסיה ליניארית

P-value	t ערך	מקדם מתוקנן (β)	טעות תקן	מקדמי מתאם (B)	תתי מנבאים
<.0001*	231.65	0.00	1.68	389.61	Intercept
<.0001*	-32.88	-0.23	0.74	-24.32	gender[f]
<.0001*	14.75	0.11	1.49	22.02	time_multiplier[1.0]
0.58	-0.55	0.00	1.70	-0.94	time_multiplier[1.25]
0.0125*	2.50	0.03	9.72	24.29	campus[CA]
<.0001*	5.04	0.04	2.94	14.83	campus[RA]
<.0001*	-5.01	-0.04	3.43	-17.16	campus[SA]
<.0001*	-6.33	-0.05	2.90	-18.38	campus[VA]
<.0001*	6.12	0.06	6.69	40.93	campus[GB]
0.0015*	-3.17	-0.03	6.57	-20.87	campus[IB]
0.0003*	-3.65	-0.04	6.98	-25.48	campus[MB]
0.0086*	-2.63	-0.02	4.43	-11.64	campus[YD]
0.5341	-0.62	-0.01	6.12	-3.81	campus[CE]
0.0063*	2.73	0.02	3.96	10.80	campus[IE]
<.0001*	6.52	0.06	6.63	43.21	campus[JE]
0.1161	-1.57	-0.01	4.76	-7.47	campus[LE]
<.0001*	-4.63	-0.04	3.93	-18.18	campus[MG]
0.2297	-1.20	-0.01	9.41	-11.30	campus[RG]
0.0255*	2.23	0.02	3.47	7.76	campus[CH]
0.0428*	2.03	0.02	5.05	10.23	campus[DH]
0.0005*	-3.46	-0.03	5.85	-20.24	campus[JH]
<.0001*	8.49	0.06	2.99	25.41	campus[UH]
<.0001*	20.20	0.17	5.01	101.27	campus[OJ]
<.0001*	-7.77	-0.06	3.43	-26.61	campus[CK]
0.004*	-2.88	-0.02	5.11	-14.71	campus[IK]
<.0001*	7.05	0.07	6.81	48.02	campus[OK]
<.0001*	18.53	0.15	3.75	69.44	campus[CL]
0.0151*	-2.43	-0.05	20.18	-49.03	campus[OL]
0.7991	-0.25	0.00	2.52	-0.64	campus[VL]
0.3868	-0.87	-0.01	3.92	-3.39	campus[CN]
0.0041*	2.87	0.02	4.65	13.35	campus[BO]
0.005*	-2.81	-0.06	21.17	-59.50	campus[HO]
<.0001*	-11.40	-0.14	9.78	-111.49	campus[MO]
<.0001*	-11.44	-0.10	5.83	-66.65	campus[TO]
0.1753	1.36	0.01	4.76	6.45	campus[NR]
0.0051*	2.80	0.03	5.96	16.71	campus[PR]
<.0001*	-4.72	-0.04	3.30	-15.57	campus[PS]
0.078	1.76	0.01	4.92	8.68	campus[SS]
<.0001*	4.44	0.04	5.40	23.97	campus[HT]
<.0001*	13.11	0.13	7.04	92.29	campus[IT]
<.0001*	-4.01	-0.03	3.93	-15.74	campus[VI]

* $p < .05$